

Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Ceza Mahkemesi Arasındaki İlişki

İrem Şevval AKBAŞ*

Bu makale hakem incelemesinden geçmiştir ve TÜBİTAK – ULAKBİM Veri Tabanında indekslenmektedir.

* Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi Uluslararası Soykırım ve İnsanlığa Karşı İşlenen Suçlar Enstitüsü, iremsevalakbas@gmail.com,
ORCID ID: 0000-0003-4624-963X.

Makale geliş tarihi: 27 Ocak 2023 **Makale kabul tarihi:** 3 Ekim 2023

Atıf önerisi: Akbaş, İrem Şevval. “Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Ceza Mahkemesi Arasındaki İlişki.” *Ankara Barosu Dergisi* 81, no. 4 (Cumhuriyet 100. Yıl Özel Sayısı, Ekim 2023): 197-236. **DOI:** 10.30915/abd.1243555

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER VE ULUSLARARASI CEZA MAHKEMESİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

ÖZ

Bu çalışmada, Birleşmiş Milletler ve özellikle de uluslararası barış ve güvenliğin korunması konusunda oynadığı önemli rolden dolayı Birleşmiş Milletler organlarından biri olan Güvenlik Konseyi ile Uluslararası Ceza Mahkemesi arasındaki ilişkinin hukuki niteliğinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda Uluslararası Ceza Mahkemesi kurucu antlaşması olan Roma Statüsü'nde yer alan birtakım düzenlemeler incelenmiştir. Söz konusu düzenlemelerin Güvenlik Konseyi'nin aldığı bazı kararlar ile nasıl uygulandığı karşılaştırılarak ve Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin güncel konulara ilişkin yaklaşımı incelenerek, Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin aslında iş birliği ilişkisi halinde hareket eden iki örgüt olduğu; ancak pratikte alınan bazı kararlar ile bu iş birliği ilişkisinin zedelenebildiği değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler:

Birleşmiş Milletler

Güvenlik Konseyi

Uluslararası Ceza Mahkemesi

iş birliği

Roma Statüsü

THE RELATIONSHIP BETWEEN UNITED NATIONS AND INTERNATIONAL CRIMINAL COURT

ABSTRACT

In this study, it is aimed to determine the legal nature of the relationship between the United Nations and especially the Security Council, which is one of the United Nations organs due to its important role in the protection of international peace and security, and the International Criminal Court. In this context, some articles in the Rome Statute which is the founding treaty of the International Criminal Court are examined. By comparing the implementation of the said regulations with some of the decisions taken by the Security Council and by examining the approach of the International Criminal Court on current issues, it has been evaluated that the United Nations and the International Criminal Court are actually two organizations that act in a cooperative relationship, but this cooperation could be damaged by some decisions taken in practice.

Keywords:

United Nations

Security Council

International Criminal Court

cooperation

Rome Statute

GİRİŞ

Yıllardır süregelen bir uluslararası ceza mahkemesi kurma hedefi, 1 Temmuz 2002 tarihinde yürürlüğe giren Roma Statüsü^[1] ile gerçekleşmiştir. Statü'nün Başlangıç'ında devletlerce Dünya Savaşları'nda insanlık vicdanını derinden etkileyen, hayal bile edilemeyen kötülüklerin kurbanı olan milyonlarca çocuk, kadın ve erkeğin unutulmadığı belirtilmiş ve bu tür ağır suçların, dünyadaki barış, güvenlik ve esenliği tehdit ettiği kabul edilmiştir. Bu nedenle söz konusu suçların faillerinin cezасız bırakılmasına son verme ve böylece bu tür suçların tekrar işlenmemesi adına, caydırıcılık etkisi yaratılarak uluslararası adaletin uygulanması ve dünya üzerinde sonsuz güveni sağlama amacıyla Uluslararası Ceza Mahkemesi (UCM) kurulmuştur.

Bağımsız bir örgüt olarak kurulan Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin, uluslararası barış ve güvenliği sağlamayı amaç edinen Birleşmiş Milletler (BM) örgütü ve Uluslararası Ceza Mahkemesi ile mevcut olan özel ilişkisinden dolayı, BM organlarından biri olan Güvenlik Konseyi (GK) ile ilişki halinde olduğu herkesçe kabul edilmektedir. Roma Statüsü'nün 13/b ve 16. maddelerinde yer alan düzenlemeler ile bu ilişkinin varlığı somutlaştırılmıştır. Söz konusu düzenlemeler ile Güvenlik Konseyi'ne sırasıyla bir olayı Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin önüne getirebilme ve soruşturma ve kovuşturmayı erteleme yetkileri verilmiştir. Bu düzenlemelerin Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin, Güvenlik Konseyi'nden bağımsız bir şekilde hareket etmesini engelleyip engellemediği öğretilerde farklı şekillerde yorumlanmaktadır.^[2] Bu nedenle söz konusu düzenlemeler iki örgüt arasındaki ilişkinin niteliğinin somutlaştırılmasında yeterli olamamaktadır. Son olarak saldırı

[1] Rome Statute of the International Criminal Court (entered into force 1 July 2002), vol. 2187, UNTS No: 38544. <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%202187/v2187.pdf>.

[2] Ademola Abass sadece Roma Statüsü m. 16'nın iki örgüt arasındaki iş birliği ilişkisini zedeleyecek şekilde endişe uyandırdığını ancak yine de iki örgütün bağımsız olduğunu ifade ederken; William Schabas, Jess Kyle, sivil toplum örgütü olan "Human Rights Watch" ve bazı yazarlar ise söz konusu düzenlemelere rağmen iki örgütün hala bağımsız olduğunu savunmuştur. John R. Bolton ve diğer bazı düşünürler ise siyasi amaçları olan ülkelerin Mahkeme kararları üzerinde baskı yaratacağı ve etki oluşturacağı, bu nedenle UCM'nin bağımsız olamayacağını savunurken; George H.W. Bush ve onun gibi düşünen yazarlar GK'nin, UCM üzerinde etkisi olacağını ifade ederek UCM'nin bağımsız olamayacağını belirtmiştir.

suçu üzerinde de Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin 17 Temmuz 2018'den itibaren yargı yetkisini kullanmaya başlaması, BM Güvenlik Konseyi'nin barış ve güvenliğin sağlanmasında asıl sorumlu olan organ olarak kabul edilmesinden dolayı, iki örgüt arasındaki ilişkinin hukuki niteliği üzerindeki tartışmaları daha da artırmış ve bu niteliğin belirlenmesini önemli hale getirmiştir. Sonuç olarak, Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Ceza Mahkemesi arasındaki ilişkinin, Birleşmiş Milletler'in, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargı yetkisi üzerinde hâkimiyet kurduğu gerekçesi ile bir çeşit hiyerarşi şeklinde mi; yoksa iş birliği şeklinde mi olduğu doktrinde hala tartışılmaktadır.^[3]

Bu çalışmada ilk olarak Birleşmiş Milletler ve Güvenlik Konseyi'nden bahsedilmiş, daha sonra Uluslararası Ceza Mahkemesi'nden söz edilmiş ve son olarak da iki örgüt arasındaki ilişkiye değinilerek bu ilişkinin niteliği belirlenmiştir.

I. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER

Birinci ve İkinci Dünya Savaşı'nın meydana getirdiği yıkımın ardından devletler, bir daha bu derecede büyük dehşete maruz kalmamak adına, aralarındaki uyuşmazlıkları savaştan önce çözebilmeyi, barış ve güvenliği dünya çapında sürekli kılmayı amaçlamış ve bu amaçla Birleşmiş Milletler örgütü kurulmuştur.^[4] Söz konusu Örgüt, geniş yetkilerle donatılması ve günümüzde neredeyse her devletin bu Örgüt'e üye olmasından dolayı en önemli ve tarihte eş olmayan evrensel bir örgüt olma niteliğini haizdir.^[5]

BM'nin temel gayesi uluslararası barış ve güvenliğin korunmasıdır. Diğer amaçları ise genel manada uluslar arasında dostça ilişkiler geliştirmek; ekonomik, sosyal, kültürel gelişmeyi sağlamak; insan haklarını korumak ve bu amaçlar doğrultusunda uluslararası iş birliğini sağlamak olarak ifade edilebilir.

[3] Lukas Emanuel Müller, "Referrals, Deferrals and Many Double Standards: Recapitulating the History of the SC-ICC Relationship," *Völkerrechtsblog*, 12.07.2022, <https://voelkerrechtsblog.org/referrals-deferrals-and-many-double-standards/>.

[4] Birleşmiş Milletler, 26 Haziran 1945 tarihinde imzalanan ve 24 Ekim 1945'te yürürlüğe giren BM Şartı ile fiilen kurulmuş ve işlevsel olarak varlık kazanmıştır.

[5] Melda Sur, "Birleşmiş Milletler Örgütünün Gelişimi ve Geleceği (The Development and The Future of the United Nations)," *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi* 8 (2013): 2535-2550.

BM'nin ilkeleri BM Şartı m. 2'de belirtilmiş olup, bu madde uyarınca BM üyesi devletlerin; iyi niyetle hareket etmeleri, uluslararası anlaşmazlıkların çözümünde barışçıl yolları esas almaları ve uluslararası ilişkilerde devletlerin toprak bütünlüğüne veya siyasal bağımsızlığına karşı BM amaçlarıyla bağdaşmayan bir şekilde kuvvet kullanmaktan kaçınmaları gerekmektedir. Ayrıca yine aynı madde uyarınca; BM, bütün üyelerin egemen eşitliği üzerine kurulmuştur ve Örgüt'ün, devletlerin iç işlerine karışma yetkisi bulunmamaktadır. Ancak bu durum, maddenin son fıkrasında, uluslararası barışın tehdit edilmesi, bozulması ve saldırı hallerinde Güvenlik Konseyi tarafından alınan VII. Bölüm'deki zorlama tedbirlerinin saklı tutulması şartına bağlanmıştır.

A) GÜVENLİK KONSEYİ^[6]

Bir devletin ulusal güvenliğinin tehdit altında olması, tüm devletlerin güvenliğini olumsuz şekilde etkilemektedir. Bu durum, devletlerin ulusal güvenliğini sağlamak için kolektif güvenliğe yönelmelerine neden olmuş ve güç kullanma yasağına aykırı davranan bir devlete karşı, diğer bütün devletler güçlerini birleştirerek, ortaklaşa aksiyon sergileme faaliyetine girişmişlerdir.^[7] Sonuç olarak, tüm dünyada barış ve güvenliğin sağlanması için BM üye devletlerince kolektif güvenlik anlayışına dayanan, 5 daimi ve 10 geçici üye olmak üzere 15 üye devletten^[8] oluşan Güvenlik Konseyi organı kabul görmüş ve kendisine geniş yetkiler tanınmıştır.

[6] BM örgütü; Genel Kurul, Güvenlik Konseyi, Ekonomik ve Sosyal Konsey, Vesayet Meclisi, Uluslararası Adalet Divanı ve Sekreterlik olmak üzere görev ve yetkileri BM Şartı'nda düzenlenen altı asli organdan oluşmaktadır. Uluslararası Ceza Mahkemesi ile ilişkili BM organı Güvenlik Konseyi olduğundan, bu çalışmada sadece Güvenlik Konseyi'nden bahsedilmektedir.

[7] Ömer Göksel İşyar, "Günümüzde Uluslararası Güvenlik Stratejileri: Kavramsal Çerçeve ve Uygulama," *Gazi Akademik Bakış* 2, no. 3 (2008): 13.

[8] Beş daimi üye devlet ABD, Rusya, Çin, İngiltere ve Fransa iken; diğer 10 üye Genel Kurul tarafından iki yıl için seçilmektedir. Daimi üyeler, Güvenlik Konseyi'nde görüşülen bir karar tasarısını reddetme yani veto hakkına sahiptir.

B) GÜVENLİK KONSEYİ'NİN GÖREV VE YETKİLERİ

Güvenlik Konseyi, uluslararası barış ve güvenlik konularında birincil olarak sorumlu kılınmıştır.^[9] Zira Güvenlik Konseyi, BM Şartı'nın 24. maddesine göre uluslararası barış ve güvenliği korumak ve muhafaza etmekle görevli ve VII. Bölüm uyarınca uluslararası barış ve güvenliğin bozulduğunu ya da bozulma tehdidi altında olduğunu tespit etmekle yetkili organdır. Barış ve güvenliğin bozulduğunu ya da tehdit edildiğini tespit etmesi halinde ise BM Şartı m. 39 uyarınca barış ve güvenliğin tekrar sağlanması ve muhafazası için aslında yasak olan^[10] ancak Güvenlik Konseyi kararı ile alınabilen,^[11] kuvvet kullanmaya kadar varan gerekli her türlü önlemi alabilir.^[12]

Güvenlik Konseyi, tavsiye kararları ve bağlayıcı kararlar alabilme yetkisini haizdir ve devletlerin, Konsey tarafından getirilen yükümlülüklerden kendilerini muaf tutma ya da bunlara çekince koyma hakları bulunmamaktadır. Bazen belirli bir olay, uyuşmazlık veya çatışma ile bağlantılı olan bu kararlar ve devletlere yönelik getirilen yükümlülükler, başka olay ve durumlara da uygulanacak şekilde son derece geniş ve soyut bir şekilde alınabilmektedir. Ayrıca BM sisteminde, Güvenlik Konseyi kararlarının denetimi için hiçbir mekanizmanın bulunmaması, BM Şartı m. 39'da uluslararası barışın tehdit edilmesi ve bozulması hallerinin neler olduğunu belirtmemesi ve bu konu hakkında değerlendirme yapılmasının Güvenlik Konseyi'ne bırakılması sonucunda, Güvenlik Konseyi oldukça geniş bir takdir yetkisine sahiptir. Bu şekilde alınan geniş ve soyut kararlar ve GK'nin haiz olduğu geniş takdir

[9] BM Şartı m. 24 ile Güvenlik Konseyi'ne verilen uluslararası barış ve güvenliği bozan veya bozması olası sorunlara bakma yetkisi, aynı antlaşmanın 10. maddesinde BM organlarından biri olan Genel Kurul'a da tanınmıştır. Ancak bu yetkinin kullanılması Güvenlik Konseyi'nin kendisine yüklenen görevleri yapmaması şartına bağlandığı için, uyuşmazlıkların çözümünde Güvenlik Konseyi birinci derecede sorumludur.

[10] Uluslararası ilişkilerde kuvvet kullanmayı ilk yasaklayan antlaşma BM Şartı olup, söz konusu yasak Şart'ın 2. maddesinin 4. fıkrasında düzenlenmiştir.

[11] Kuvvet kullanma yasağının iki istisnası bulunmaktadır. İlki meşru müdafaa iken, diğeri BM Şartı VII. Bölüm'e dayanarak Güvenlik Konseyi'nce alınan kuvvet kullanma kararıdır.

[12] Güvenlik Konseyi kuvvet kullanma yetkisini aşamalı bir şekilde kullanabilmektedir. Bu nedenle önce diğer barışçıl önlemlere başvurulması gerekmekte olup, söz konusu önlemlerin sonuç vermemesi durumunda kuvvet kullanımına gidilir.

yetkisi, Güvenlik Konseyi'nin belirli durumlarda norm yapma yetkisine sahip olduğunu göstermektedir.^[13]

BM Şartı m. 29 uyarınca, Güvenlik Konseyi görevini yerine getirmek için gerekli gördüğü yardımcı organları oluşturabilme yetkisi ile donatılmıştır. Güvenlik Konseyi, 29. maddenin yanı sıra; Şart'ın 1, 2, 24(1) ve 39. maddelerine dayanarak geçici bir ceza mahkemesi kurulmasını, gerekli önlemlerden ve tali kurumlardan biri olarak görmüştür. Bu doğrultuda iki *ad hoc* mahkeme kurulmuş^[14] ve bu mahkemelerin yetki alanlarına giren suçları işlediği iddia edilen kişiler BM nezdinde yargılanmıştır.

II. ULUSLARARASI CEZA MAHKEMESİ

Daimi ve bağımsız bir kurum olan Uluslararası Ceza Mahkemesi; suçları, mahkemenin yapısını ve nasıl çalışacağını, devletlerin mahkeme ile iş birliği için ne yapmaları gerektiğini belirten Roma Statüsü ile kurulmuştur. Söz konusu antlaşma 2002 yılında yürürlüğe girmiş ve Mahkeme'nin yargı yetkisi 1 Temmuz 2002 itibariyle başlamıştır.

Uluslararası Ceza Mahkemesi, Mahkeme'nin yönetiminden ve Statü'nün verdiği diğer görevlerin yerine getirilmesinden sorumlu olan Başkanlık; Mahkeme'nin yargılama işlevini yerine getiren Temyiz, Yargılama ve Ön yargılama Bölümleri (Daireler); Mahkeme'nin yargısal olmayan idari işlerini yürüten Sekreteryaya ve Mahkeme'nin yargı yetkisi kapsamındaki suçlarla ilgili bilgileri incelemek, soruşturmak ve gerektiğinde kovuşturmakla görevli olan Savcılık Makamı olmak üzere dört ayrı organdan oluşmaktadır.^[15]

Savcılık Makamı, Mahkeme'nin ayrı bir organı olarak bağımsız bir şekilde hareket etmektedir. Savcının, Mahkeme'nin yargı yetkisine giren suçlarla

[13] Stefan Talmon, "The Security Council As World Legislature," *American Journal of International Law* 99, no. 1 (2005): 175-193.

[14] Güvenlik Konseyi, söz konusu yetkiye dayanarak, 1993 yılında Eski Yugoslavya Uluslararası Ceza Mahkemesi ve 1994'te Ruanda Uluslararası Ceza Mahkemesi olmak üzere iki mahkemenin kurulmasını sağlamıştır.

[15] Mahkeme'nin organları dışındaki önemli bir kurum, Taraf Devletler Kurulu'dur. Statü'nün 112. maddesi uyarınca Kurul, Mahkeme'ye ilişkin yasama görevini yerine getirmektedir ve bütçe hazırlamanın da dahil olduğu bazı idari kararlar almaktadır.

ilgili kendiliğinden soruşturma başlatma yetkisi^[16] bulunmaktadır.^[17] Savcı, Statü m. 53 uyarınca, elde ettiği bilgileri değerlendirdikten sonra, soruşturma başlatmak için hiçbir makul nedenin olmadığına karar vermedikçe, soruşturmayı başlatmak zorundadır.

A) ULUSLARARASI CEZA MAHKEMESİ'NİN GÖREVLERİ VE YARGI YETKİSİ

Roma Statüsü m. 1 uyarınca Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin görevi; devletlerin uluslararası adaletin gerekli kıldığı doğruluk ve dürüstlükte bir yargılama yapmaya niyetli ya da muktedir olmadıkları durumlarda, ulusal sistemlerin işlevini yerine getirmemesi nedeniyle tamamlayıcılık ilkesi doğrultusunda, Statü'de sözü edilen, uluslararası toplumu yakından ilgilendiren ve çok ciddi suçları işleyen kişileri yargılamaktır. Statü'nün Başlangıç'ının 9. paragrafına göre daimi, uluslararası tüzel kişiliğe sahip ve bağımsız bir evrensel mahkeme niteliğini haiz bu Mahkeme, yargılama yetkisini belirli sınırlar dahilinde kullanabilmektedir.

1- Kişi Bakımından Yargı Yetkisi

Mahkeme, Statü'de düzenlenen suçları işleyen gerçek kişiler üzerinde yargı yetkisine sahip olup, tüzel kişiler ya da devletler Mahkeme'de yargılanamaz. Bunun yanı sıra, Roma Statüsü m. 26 uyarınca, Mahkeme'nin yargı yetkisinin doğması için yaş koşulu getirilmiş ve isnat olunan suçun işlendiği tarihte 18 yaşın altında olan hiçbir şahsın Mahkeme tarafından yargılanamayacağı belirtilmiştir.

2-Yer Bakımından Yargı Yetkisi

Kural olarak Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargı yetkisinin doğması için; eylemin gerçekleştirildiği ülke devletinin ya da eylemi yapanın

[16] Bazı yazarlar savcının böyle bir yetkiye sahip olmasının, devletlerin ve Güvenlik Konseyi'nin başvurusu ile soruşturma başlatılması usullerinin milletlerarası cezai yargılama sisteminde yetersiz kalabileceği olasılığı nedeniyle büyük önem taşıdığını kabul ederken; bazıları açısından da söz konusu yetkinin olumsuz bir etki yaratacağı savunulmuştur.

[17] Christopher Keith Hall, "The Powers and Role of the Prosecutor of the International Criminal Court in the Global Fight against Impunity," *Leiden Journal of International Law* 17, no. 1 (March 2004): 124 vd.

tabiiyetinde olduğu devletin, Mahkeme'nin yargı yetkisini kabul etmesi gerekmektedir. Eylemin gemide veya uçakta gerçekleştirilmesi durumunda, Mahkeme'nin yargı yetkisinin bulunup bulunmadığı bu araçların tescil edildiği devlet esas alınarak tespit edilmektedir. Ancak Statü'ye taraf olmayan bir devletin, m. 12/3 uyarınca, belli olaylar için tek taraflı olarak Mahkeme'nin yargı yetkisini kabul etmesi ve m. 13/b'ye göre Güvenlik Konseyi'nin belli bir olayı UCM Savcısı'na göndermesi hallerinde de Mahkeme'nin yargı yetkisi doğmaktadır.

3- Zaman Bakımından Yargı Yetkisi

Ceza hukukunun evrensel ilkelerinden biri olan suç ve ceza yaratan kural-
ların geçmişe yürümemesi, UCM bakımından da geçerlidir. Bu durumda Mahkeme'nin yargı yetkisi, Statü'yü yürürlüğe girmesinden önce onaylamış devletler açısından 1 Temmuz 2002'den itibaren; altmışıncı onay belgesinden sonra onaylamış devletler açısından, onay belgelerini ilettikleri günü izleyen altmış günden sonraki ayın ilk gününden itibaren geçerli olacaktır. Ancak söz konusu kuralın üç istisnası bulunmaktadır:

Bir devlet tek taraflı beyanıyla Statü'nün kendisi bakımından yürürlüğe girmesinden itibaren yedi yıllık bir süre için, savaş suçlarının kendi vatandaşları tarafından veya kendi topraklarında işlenmesi durumunda, Mahkeme'nin yargı yetkisini kabul etmeyeceğini bildirerek savaş suçları açısından Mahkeme'nin yargı yetkisini kullanmasını erteleyebilir.^[18]

Bir diğer istisnai durum, Statü'nün 13. maddesi ile BM Güvenlik Konseyi'ne verilen UCM Savcısı'nı harekete geçirme yetkisidir.^[19]

Son olarak, Roma Statüsü m. 12/3 uyarınca, Statü'ye taraf olmayan bir devletin belli olaylar için tek taraflı olarak Mahkeme'nin yargı yetkisini kabul etmesi halidir. Bu durumda, Mahkeme'nin yetkisi dahilinde olmayan bir eylem, devletin tek taraflı yetki kabulü beyanıyla, eylemin gerçekleşmesinden sonra Mahkeme'nin yetki alanına girmiş olmaktadır.

[18] Elif Uzun, "Milletlerarası Ceza Mahkemesi Düşüncesinin Tarihsel Gelişimi ve Roma Statüsü," *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 3, no. 2 (2003): 38.

[19] Söz konusu istisna 3. kısımda ele alınmıştır.

4- Madde Bakımından Yargı Yetkisi

Mahkeme'nin madde bakımından yargı yetkisi Statü'nün 5. maddesinde düzenlenmektedir. Buna göre Mahkeme uluslararası toplumu bir bütün olarak ilgilendirmesinden dolayı çekirdek suçlar olarak da anılan soykırım suçu, insanlığa karşı işlenen suçlar, savaş suçları ve saldırı suçu^[20] üzerinde yargılama yetkisine sahiptir.

II. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER VE ULUSLARARASI CEZA MAHKEMESİ ARASINDAKİ İLİŞKİ

Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Ceza Mahkemesi çok taraflı antlaşmalarla kurulmuş, evrensel niteliği haiz, birbirlerinden bağımsız iki örgüttür. Ancak bu iki örgüt, birtakım nedenlerle birbirleri ile ilişki halindedir.^[21]

A) ULUSLARARASI CEZA MAHKEMESİ'NİN OLUŞUMU BAKIMINDAN BM VE UCM ARASINDAKİ İLİŞKİ

Sürekli, etkili, tarafsız ve evrensel özelliklere sahip olan uluslararası bir ceza mahkemesinin kurulması fikri, kuruluşundan itibaren BM'nin hedeflerinden biri olmuş ve bu amaçla, 1951 yılında BM Genel Kurulu tarafından kurulan özel bir komite, daimi bir Uluslararası Ceza Mahkemesi Statü Taslağı hazırlamıştır.^[22] Ardından aynı amaçla Cenevre Komitesi ve New York Komitesi kurulmuş ve bu komitelerde, kurulacak uluslararası ceza mahkemesinin BM ile ilişkisinin nasıl olması gerektiği tartışılmıştır.^[23]

[20] Saldırı suçu, 2010 yılında tanımlanarak sonradan Roma Statüsü'ne dahil edilmiş ve UCM'nin saldırı suçu üzerindeki yargı yetkisi 1 Ocak 2017 tarihinden itibaren başlamıştır.

[21] Söz konusu ilişkinin niteliği doktrinde çok tartışılmış ve bu ilişkinin niteliğine ilişkin; sadece antlaşma metni üzerinde kaldığını savunanlar tarafından antlaşma görüşü, antlaşmada yer alan düzenlemelerin bir örgütü diğerinden üstün kıldığını savunanlar tarafından hiyerarşi görüşü ve antlaşmanın iki örgüt arasında iş birliği kurduğunu savunanlar tarafından iş birliği görüşü ortaya çıkmıştır.

[22] Robert B. Ely II, "A Proposal for an International Criminal Court; A Critique and an Alternative," *Dickinson Law Review* 57, no. 1 (1952): 47 vd.

[23] Mahkemenin çok taraflı uluslararası bir antlaşma ile BM'den bağımsız bir kurum olarak kurulması, BM Şartı'nın değiştirilerek Mahkeme'nin BM'nin ana organlarından biri haline gelmesi ya da BM Genel Kurul Kararı ile kurulması gibi iki kuruluş

Ancak, Soğuk Savaş'ın yarattığı gergin ortamdan dolayı böyle bir kurumun siyasi amaçlar güdülerek kötüye kullanılabileceği düşüncesi ile 1954 yılında söz konusu çalışmalara ara verilmiştir.

1990'lara gelindiğinde uyuşturucu kaçakçılığının artması üzerine, tüm dünyayı etkileyen önemli suçların yargılanabileceği kalıcı bir uluslararası ceza mahkemesinin kurulmasına ilişkin daha somut adımlar atılmaya başlanmış ve BM Genel Kurulu, Uluslararası Hukuk Komisyonu'ndan, uluslararası bir ceza mahkemesinin kurulması için yeniden statü çalışmalarına başlamasını istemiştir.^[24] Söz konusu çalışma 1994 yılında tamamlanarak bir rapor oluşturulmuş ve statü tasarısını içeren bu rapor, 1998 yılında Roma'da kabul edilen nihai metnin temelini belirlemiştir.

Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin doğumuna neden olan gebelik süreci, BM nezdinde tamamlanmış ve BM, bu süreci tamamlamak adına üç ayrı organ oluşturmuştur. 1994 yılında oluşturulan rapor üzerine BM Genel Kurulu, uluslararası bir ceza mahkemesinin kurulmasına yönelik çalışmaları yürütmekle görevli *ad hoc* bir özel komitenin kurulmasını kararlaştırmıştır. Ardından, Aralık 1995'te Özel Komite'nin önerisi ve BM Genel Kurulu'nun kararı ile mahkemenin kuruluşuna ilişkin düzenlenecek uluslararası diplomatik konferansa sunulmak üzere bir sözleşme metni hazırlamak amacıyla Hazırlık Komitesi kurulmuştur. Komite, her ne kadar BM'nin denetim ve gözetiminde çalışsa da esas itibarıyla BM ile ilişkisi olan ancak ondan tamamen bağımsız bir mahkeme oluşturmaya çalışmıştır. Ancak bağımsızlığa ilişkin nihai karara varılamadığından bu konu, taslak statünün kesinleşmesi için oluşturulacak konferansta görüşülmek üzere askıya alınmıştır. Komite'nin görevi, Roma Konferansı'nın yapılmasına karar verilmesi ile sona ermiş ve bundan sonra yapılacak işleri yürütmekle görevli olan Hazırlık Komisyonu kurulmuştur.

arasındaki ilişkinin nasıl olması gerektiğine yönelik birtakım öneriler getirilmiştir. Ayrıca önerilerde dava açma yetkisinin BM Genel Kurulu ve Güvenlik Konseyi'nin görevlendireceği bir uluslararası örgüte ait olması istenmiştir. Arzu Alibaba, "Uluslararası Ceza Mahkemesinin Kuruluşu," *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 49, no. 1 (2000): 187 vd.

[24] Marc Weller, "Undoing the Global Constitution: UN Security Council Action on the International Criminal Court," *International Affairs* 78, no. 4 (2002): 695 vd.

Roma Diplomatik Konferansı, 15 Haziran-17 Temmuz 1998 tarihleri arasında 160 devlet ve 250 hükümet dışı örgütün katılımı ile gerçekleşmiş ve katılımcılar daimi bir uluslararası ceza mahkemesinin kurulmasını sağlayacak antlaşmanın son halini vermeye çalışmışlardır. Söz konusu konferans sonucunda Statü; 7 devletin ret, 21 devletin çekimser^[25] ve 120 devletin kabul oyunun ardından 17 Temmuz 1998 tarihinde ezici çoğunlukla kabul edilmiş^[26] ve Statü'nün 1 Temmuz 2002 tarihinde yürürlüğe girmesiyle Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargı yetkisi başlamıştır.

UCM'nin oluşumu için BM'nin gösterdiği yoğun çaba ve destekten dolayı, iki müessese arasında bir ilişki olduğu herkesçe kabul edilse de bu iki örgüt arasındaki ilişkinin nasıl olacağı konferansta oldukça tartışılmıştır.^[27] BM Güvenlik Konseyi daimi üyesi olan bazı devletler, Mahkeme'nin yargı yetkisi üzerinde etkin bir güce sahip olmak istemiştir. Ancak bu devletler tarafından getirilen Güvelik Konseyi'ne dava açma yetkisi verilmesi önerisi, Güvenlik Konseyi'nin siyasi niteliğinden dolayı, mahkemenin bağımsızlığını etkileyeceği gerekçesi ile reddedilmiştir.^[28] Kurulacak mahkemenin, BM'ye

[25] Türkiye çekimser oy kullanan ülkelerden biridir. Hacı Sarıgüzel, "Uluslararası Ceza Mahkemesi," *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, no. 3 (2013): 240.

[26] Dönemin BM Genel Sekreteri Kofi Annan, Statü'nün kabul edilmesini "*Hukukun üstünlüğünün ve insan haklarının evrensel çapta sağlanmasında dev bir adım atılmıştır.*" şeklinde ifade etmiştir.

[27] "United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the Establishment of an International Criminal Court," Rome, 15 June -17 July 1998 Official Records A/CONF.183/13 (Vol.II), 182 ve 206 vd. https://legal.un.org/icc/rome/proceedings/E/Rome%20Proceedings_v2_e.pdf.; Andreas Zimmermann, "The Creation of a Permanent International Criminal Court," *Max Planck Yearbook of United Nations Law* 2 (1998), 218 vd.

[28] ABD, Güvenlik Konseyi'nin UCM üzerinde geniş yetkilerle donatılmasını istemiştir. Söz konusu istek, Güvenlik Konseyi daimi üyelerinin sahip olduğu veto hakkından dolayı ortaya çıkan siyasi eşitsizliğin, hukuk önünde kurumsallaştırılacağı gerekçesi ile reddedilmiştir. Bunun üzerine ilk başta uluslararası bir ceza mahkemesinin kurulmasını destekleyen ABD daha sonra söz konusu Statü'yü imzalamamış, ardından UCM'nin bulunduğu yer olan Lahey'e atfen "Lahey'i İşgal Kanunu" olarak anılan kanunla hiçbir şekilde UCM ile iş birliğine girmeyeceğini yasalaştırmış ve UCM'ye taraf olan devletlerle, Amerikan personelini UCM'ye teslim etmeme konusunda "İkili Bağışıklık Antlaşması" akdetme girişimlerinde bulunmuştur. Antlaşma akdetmeyen devletlere ise, yaptığı ekonomik ve askeri yardımlarını askıya alma tehdidinde bulunmuştur.

bağlı bir alt organ şeklinde kurulması önerisi ise BM Şartı'nda esaslı bir değişiklik gerektirdiğinden imkânsız olarak değerlendirilmiş ve UCM'nin bağımsız olması gerektiği belirtilmiştir.^[29]

Günün sonunda, UCM'nin bağımsız ve güçlü bir mahkeme olarak kurulmasını destekleyenlerden oluşan benzer görüşlü devletler,^[30] bağımsız ve etkin bir mahkemenin kısa sürede kurulmasını sağlamak; soykırım, insanlığa karşı işlenen suçlar ve savaş suçları açısından mahkemenin zorunlu yargı yetkisini kabul ettirmek; mahkemenin faaliyete geçmesini Güvenlik Konseyi'nin denetimine tabi kılmayı engellemek; savcıya, re'sen harekete geçebilen bağımsız bir organ olma sıfatı kazandırmak; devletlerin mahkemeyle iş birliği yapma yükümlülüğünü Statü'ye dahil etmek; davanın kabul edilebilirliği ve yetki meseleleri hakkında son kararın UCM'ye ait olmasını sağlamak için çok uğraşmışlardır. Bu çabalar sonucunda, bazı devletlerin mahkemenin yargı yetkisini önemli ölçüde etkisizleştirecek önerilerinin reddi sağlanmış^[31] ve benzer görüşlü devletler tarafından benimsenen konular Statü'de yer almıştır. Dolayısıyla, Uluslararası Ceza Mahkemesi, oluşum aşamasında yoğun çaba sarf etmiş olan BM'den bağımsız; ancak onunla iş birliği ilişkisi olan bir örgüt olarak kurulmuştur.^[32]

Elise Keppler, "The United States and the International Criminal Court: The Bush Administration's Approach and a Way Forward Under the Obama Administration," *Publicist* 2, no. 1 (2009): 15 vd.

[29] Sandra L. Jamison, "A Permanent International Criminal Court: A Proposal That Overcomes Past Objections," *Denver Journal of International Law and Policy* 23, no. 2 (Spring 1995): 442 vd.

[30] Söz konusu grup genellikle Batı Avrupa ve Latin Amerika ülkelerinin dahil olduğu 54 ülke temsilcisinden oluşmaktaydı.

[31] Murat Önok, *Tarihi Perspektifiyle Uluslararası Ceza Divanı*, Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları, (2003), 96.

[32] Steven C. Roach, iki örgüt arasındaki ilişkinin iş birliği ilişkisi olduğunu savunmaktadır. Steven C. Roach, "Humanitarian Emergencies and the International Criminal Court (ICC): Toward a Cooperative Arrangement between the ICC and UN Security Council," *International Studies Perspectives* 6, no. 4 (2005): 431-446. Ayrıca, UCM'nin bağımsız olsa da devletlere iradesini dayatacak iç kurumsal mekanizmalardan yoksun olan zayıf bir örgüt olduğu yönündeki görüş için bkz. Giulio M. Gallarotti ve Arik Y. Preis, "Politics, International Justice, and the United States: Toward a

B) AMAÇ BAKIMINDAN BM VE UCM ARASINDAKİ İLİŞKİ

Dünya çapında yaşanan savaşların getirdiği yıkımlar ve acı deneyimler sonucunda uluslararası ceza mahkemesi oluşturma fikri, tüm dünyada barışın sağlanması amacı ile bağdaştırılmış ve uluslararası ceza yargılaması, barış sağlama projesinin önemli parçalarından biri olarak kabul edilmiştir. İlk olarak tüm savaşların bitmesi için adalet gerektiği düşüncesi^[33] ile benimsenen uluslararası ceza mahkemesi kurma fikri, adalet olmadan özgürlüğün de olamayacağı düşüncesi ile iyice desteklenmeye başlamış ve son olarak uluslararası barışı sağlamak için uluslararası ceza yargısının var olması gerektiği belirtilmiştir.^[34] Bu durumda, “Adaletsiz barış olmaz” sözü Roma Statüsü’nü oluşturan anlayış olarak benimsenmiş ve barışı sağlamak UCM’nin amaçlarından biri haline gelmiştir.

Uluslararası barışı sağlama fikri ile uluslararası ceza yargılaması projesi arasındaki ilişki, UCM ve uluslararası barışı sağlamakla görevli diğer kurumlar arasında da güçlü bir bağ ortaya çıkarmıştır. Aynı şekilde uluslararası barış ve güvenliği sağlama amacını taşıyan BM ve özellikle de bu amacın yerine getirilmesi ile görevlendirilen Güvenlik Konseyi bakımından da UCM ile bir ilişki kurulmuştur. Bu ilişki BM ve UCM’nin, aynı amaca hizmet etmelerinden dolayı birbirleri ile iş birliği içinde çalışmalarını zorunlu kılmıştır.^[35] Şöyle ki; barış ve güvenliğin sağlanması bakımından birincil derecede sorumlu tutulan Güvenlik Konseyi’ne, BM Şartı m. 39 uyarınca barışın tehdit edildiğini, bozulduğunu ya da bir saldırı eylemi olduğunu saptaması halinde uluslararası barış ve güvenliğin korunmasını sağlamak için her türlü önlemi alabilme yetkisi

Permanent International Criminal Court,” *UCLA Journal of International Law and Foreign Affairs* 4, no. 1 (Spring/Summer 1999): 28.

[33] Martti Koskenniemi, “The Police in the Temple Order, Justice and the UN: A Dialectical View,” *European Journal of International Law* 6, no. 3 (1995): 332.

[34] Frédéric Mégret, “International Criminal Justice as a Peace Project,” *The European Journal of International Law* 29, no. 3 (2018): 837 vd.

[35] Vespasian Pella’ya göre, GK’nin uluslararası barış için sahip olduğu görev ve yetkilerinin kapsamı yaptırım uygulamaları ile sınırlı iken; mahkeme suç işleyen devletlere uygulanması gereken cezaya karar veren bir kurum olacağından, UCM ve Güvenlik Konseyi arasındaki ilişki iş bölümü şeklinde ortaya çıkacaktır. Mégret, “International Criminal Justice as a Peace Project,” 839.

tanınmıştır. Ancak siyasi bir organ olan GK'ye tanınan bu yetki, her ne kadar GK'nin bu yetkisini kullanabilmesi için BM Şartı VII. Bölüm'de yer alan şartların sağlanması gerekse ve hukukun üstünlüğü GK'nin ayrılmaz bir parçası haline gelse de doktrinde birtakım endişelerin oluşmasına neden olmuştur. Bu endişeler, söz konusu yetki ile GK'ye barış ortamını sağlama ve koruma noktasında adalet kavramını göz ardı edebilecek derecede^[36] güç tanınmasıdır ve özellikle güçlü devletlerin bu yetkiye dayanarak kendi çıkarlarına göre hareket etme ihtimalinin olmasıdır. Aynı zamanda GK'ye tanınan bu yetki dahilinde GK'nin hesap verme sorumluluğunun olmaması,^[37] pratikte GK'nin aldığı kararları adalet ve hukukun üstünlüğü olguları yönünden çelişkili ve muğlak hale getirebilmektedir. Bu nedenle; her ne kadar GK, barış ve güvenliği sağlayan bir organ olarak varlığını sürdürse de barış ve güvenliğin ayrılmaz bir parçası olan adalet ve hukukun üstünlüğü kavramlarının var olmasını sağlayacak yargı sürecinin, GK'den ayrı olarak, uluslararası alanda da yerel mahkemelerdeki gibi bağımsız bir mahkeme tarafından sağlanması gerekmektedir.

Sonuç olarak, GK'nin amacı adaletle birlikte barışı sağlamaktır ve UCM her iki amacı da devam ettirebilecek bir örgüttür.^[38] Güvenlik Konseyi asıl sorumlu kılındığı barış ve güvenliği sağlamak bakımından bağımsız bir örgüt olarak mevcut olan UCM ile iş birliği ilişkisi içindedir ve söz konusu ilişki iki örgütün de yararınaadır. Çünkü bu iş birliği ilişkisinin geliştirilmesi, sadece UCM'yi güçlendirmek ve uluslararası adaleti sağlamakla kalmayacak aynı

[36] Her ne kadar Konsey üyeleri barış ve adaletin tamamlayıcı olduğunu hemen kabul etseler de uygulamada adalet zaman zaman barışın yararına ertelenmiş veya ikinci plana atılmıştır. Security Council Report "The Rule of Law: The Security Council and Accountability," Cross-Cutting Report, , no. 1, (18 January 2013), 38. https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B6D274E9C8CD3%20CF6E4FF96FF9%7D/cross_cutting_report_1_rule_of_law_2013.pdf.

[37] GK'nin hesap verebilirlik konusundaki eksiklikleri için bkz. "The Rule of Law: The Security Council and Accountability."

[38] "Open Debate in the Security Council on Peace And Justice, with a Special Focus on the Role of The International Criminal Court," 17 October 2012, S/2012/731, para. 23.

zamanda; GK'nin politikalarını netleştirerek hesap verebilirlik karşısında gücünü artıracaktır.^[39]

C) ROMA STATÜSÜ ÇERÇEVESİNDE BM VE UCM ARASINDAKİ İLİŞKİ

Roma Statüsü'nün Başlangıç kısmının dokuzuncu paragrafında, bağımsız bir örgüt olan UCM'nin, BM ile ilişki içinde olduğu belirtilmiş, bunun dışında Statü'de üç hüküm altında Güvenlik Konseyi'ne yetkiler verilerek bu ilişkinin hangi kapsam ve sınırlar dahilinde olduğu düzenlenmiştir.^[40]

1- Roma Statüsü m. 13/b Bağlamında UCM ve GK Arasındaki İlişki

UCM'nin yer, zaman ve kişi bakımından sınırlandırılmış yargı yetkisinin iki istisnasından biri; Roma Statüsü m. 13/b uyarınca Statü kapsamındaki suçlarla ilgili bir uyuşmazlığın, tarafların Statü'ye taraf olup olmadıklarına bakılmaksızın Güvenlik Konseyi tarafından Mahkeme Savcısı'nın önüne getirilebilmesi halidir.^[41] Mahkeme'nin yargı yetkisini genişleten bu düzenleme, GK'nin bozulan uluslararası barış ve güvenliği tekrar sağlama konusundaki sıra dışı yetkisinden kaynaklanan *sui generis* bir yargılama şeklidir.^[42]

Güvenlik Konseyi'nin söz konusu yetkiyi kullanarak uluslararası barışı ve güvenliği tehdit eden bir durumu UCM'ye havale etmesi halinde, Statü'ye

[39] The International Peace Institute (IPI), *The Relationship Between the ICC and the Security Council: Challenges and Opportunities*, 777 United Nations Plaza, New York, 10017-3521, USA, (March 2013), 5. https://www.ipinst.org/wpcontent/uploads/publications/ipi_e_pub_relationship_bet__icc_and_sc__2_.pdf.

[40] Söz konusu yetkilerin Roma Statüsü ile GK'ye verilmediği, zaten BM Şartı çerçevesinde GK'nin bu yetkilere sahip olduğu yönünde var olan görüş için bkz. Jennifer Trahan, "Revisiting the Role of the Security Council Concerning the International Criminal Court's Crime of Aggression," *Journal of International Criminal Justice* 17 (2019): 475.

[41] George Fletcher ve Jens David Ohlin bu madde ile UCM içinde bağımsız olan ve GK'ye bağımlı olan iki mahkeme ortaya çıktığını belirtmektedir. George P. Fletcher ve Jens David Ohlin, "The ICC: Two Courts in One?," *Journal of International Criminal Justice* 4 (2006): 428-433.

[42] Alexandre Skander Galand, "The Nature of the Rome Statute of the International Criminal Court (and its Amended Jurisdictional Scheme)," *Journal of International Criminal Justice* 17, no.5 (2019): 938.

taraf olmayan devletin Statü m. 87/5-b uyarınca UCM ile iş birliği yapma yükümlülüğü doğmaktadır.^[43] Söz konusu devlet tarafından iş birliği yükümlülüğü yerine getirilmediği takdirde ise aynı maddenin 7. fıkrasına göre UCM, GK'ye durumu bildirir.^[44] Bu durumda Güvenlik Konseyi, taraf olmayan devletlerin UCM ile iş birliği yapmasını sağlamak için BM Şartı Bölüm VII kapsamındaki yetkilerini kullanabilir.

Her ne kadar Roma Statü m. 13/b'de yer alan düzenleme UCM'nin yargı yetkisini genişletiyor^[45] olsa da GK'nin buradaki rolü, bir durumu Mahkeme Savcısı'na tevdi etme ile sınırlıdır. Kendisine tevdi edilen bir durumda soruşturma başlattıktan sonra konu ile ilgili dava açılıp açılmayacağına karar vermek, GK'nin takdirine bağlı bir durum olmayıp tamamen Mahkeme Savcısı'nın elindedir. Bu nedenle Güvenlik Konseyi'ne verilen bu yetki, iki organın da bağımsızlığını etkileyen ve birinin diğeri üzerinde hâkimiyet kurduğu bir düzenleme olarak nitelendirilmemelidir.^[46] Tam tersine bu yetki,

[43] Statü m. 86 uyarınca kural olarak Statü'ye taraf devletler, Mahkeme'nin yargı yetkisine giren suçların soruşturulmasında ve yargılanmasında Mahkeme ile tam bir iş birliği yapma yükümlülüğü altındadırlar. Ancak bir sonraki madde ile, Statü'ye taraf olmayan bir devletin belli bir olay üzerinde Mahkeme'nin yargı yetkisini tanıması ve UCM'nin bir olayı Mahkeme önüne getirmesi halinde de taraf olmayan devlete UCM ile iş birliği yükümlülüğü getirilmiştir. Günel Kurşun, *101 Soruda UCM*, 1. Baskı, Ankara: İnsan Hakları Gündemi Derneği, 2011, 28.

[44] GK'ye Statü'nün 13. maddesi ile verilen yetkiden dolayı diğer devletlere de 87/5-b ve 87/7 uyarınca iş birliği yapma sorumluluğunun getirilmesi, Statü'ye taraf olan ve olmayan devletler arasındaki ayrımı bulanıklaştırdığı şeklinde yorumlanmaktadır. Luigi Condorelli ve Annalisa Ciampi, "Comments on the Security Council Referral of the Situation in Darfur to the ICC," *Journal of International Criminal Justice* 3 (2005): 593.

[45] Söz konusu yetki, sadece Roma Statüsü'ne taraf olmayan ve güçlü devletlerin siyasi ya da ekonomik çıkarlarını etkilemeyen Afrika ülkeleri için kullanıldığı gerekçesiyle eleştirilmektedir. Archangel Byaruhanga Rukooko ve Jon Silverman, "The International Criminal Court and Africa: A Fractious Relationship Assessed," *African Human Rights Law Journal* 19, no. 1 (2019): 89.

[46] Bazı yazarlarca GK'nin ve taraf devletlerin UCM'ye sadece atıfta bulunabilmesi, savcının ise süreci başlatabilmesi, savcının hiyerarşik olarak herhangi bir taraf devletin ve GK'nin üstünde olduğu şeklinde yorumlanmıştır. Ancak bazı yazarlarca da söz konusu durumun, GK tarafından UCM Savcısı üzerinde güçlü bir baskı oluşturacağı düşünülmektedir. Figen Tabanlı, "Uluslararası Ceza Yargılamalarına Başlanabilmesinde

artık GK'nin *ad hoc* nitelikli ceza mahkemeleri kurmasını gerektirmeyecek şekilde,^[47] iki örgütün uluslararası barış ve güvenliği sağlamak için iş birliği içinde hareket ettiğini göstermektedir.

Güvenlik Konseyi, Roma Statüsü m. 13/b'ye dayanarak UCM'ye iki olay havale etmiştir. Bunlar, GK'nin de ilk kez bu yetkisini kullandığı 1593 sayılı Darfur Kararı^[48] ve 1970 sayılı Libya Kararı'dır.^[49]

a) 1593 Sayılı Darfur Kararı

Sudan'da siyahiler ve müslümanlar arasındaki etnik sorunlardan dolayı yaşanan çatışmalar 2003 yılının başlarından itibaren çok büyük boyutlara ulaşmış, Roma Statüsü'nü imzaladığı halde onaylamadığı için UCM'ye taraf olmayan ve hakkında soruşturma başlatılamayan Sudan'ın Darfur bölgesinde ağır insan hakları ihlalleri yaşanmıştır. Darfur'da yaşanan bu ihlaller, Güvenlik Konseyi'ni harekete geçirmiş ve GK, 1564 sayılı kararıyla, BM Genel Sekreterinden olaylara ilişkin bir araştırma komisyonu kurmasını istemiştir.^[50] Komisyon tarafından yapılan gözlemler ve araştırmalarda, Darfur'da yaygın ve sistematik şekilde işlenen fiiller insanlığa karşı işlenen suçlar olarak değerlendirilmiş ve Arap Milislerin Darfur Hükümeti tarafından

Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin Rolü ve Sudan Örneği," *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, no.1 (2017): 87.

[47] Cenap Çakmak, "Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Darfur Krizi'ne Müdahil Olması ve ABD'nin Süper Güç Olarak Limitleri," *Uluslararası Hukuk ve Politika* 3, no.10 (2007): 46.

[48] U.N. Security Council Resolution (BM Güvenlik Konseyi Kararı). UN. Doc. S/RES/1593 (2005). 5158. Oturum. 31 Mart 2005. <https://digitallibrary.un.org/record/544817>.

[49] U.N. Security Council Resolution (BM Güvenlik Konseyi Kararı). UN. Doc. S/RES/1970 (2011). 6491. Oturum. 26 Şubat 2011. https://documents-ddsny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N11/245/58/PDF/N1124_558.pdf?OpenElement.

[50] U.N. Security Council Resolution (BM Güvenlik Konseyi Kararı), UN. Doc. S/RES/1564 (2004), 5040. oturum, 18 Eylül 2004, para. 12.

desteklenmesi nedeniyle, tamamlayıcılık ilkesi gereğince uluslararası yargı mekanizmalarının harekete geçirilmesi gerektiği belirtilmiştir.^[51]

ABD, UCM'nin Darfur ile ilgili sürece dahil edilmesine karşı çıkmış^[52] ve bunu engellemek için yeni bir *ad hoc* uluslararası ceza mahkemesinin kurulması, mevcut bir *ad hoc* uluslararası ceza mahkemesinin Darfur olaylarını soruşturacak şekilde yetkilendirilmesi ya da karma bir mahkemenin kurulması gibi çeşitli öneriler getirmiştir.^[53] Komisyon ise ABD'nin önerilerini kabul etmemiş ve Darfur'da işlenen suçların, adaletin gerçekleştirilmesini sağlayacak tek gerçek uluslararası ceza kuruluşu olan UCM'ye havale edilmesini en uygun seçenek olarak görmüştür. Diğer devletlerin Komisyon'un kararını desteklemesiyle birlikte uluslararası toplumun tek bir görüş etrafında birleşmiş olması sonucunda ABD, olayın UCM'ye havale edilmesine ilişkin kararı veto etmemiş^[54] ve Güvenlik Konseyi, 31 Mart 2005 tarihli 1593 sayılı karar ile Darfur'daki durumu 1 Temmuz 2002'den sonrasını kapsayacak şekilde Roma Statüsü m. 13/b uyarınca UCM'ye havale etmiştir.

UCM tarafından Darfur'da yaşanan ihlallere ilişkin 2005 Haziran'da soruşturma başlatılmış, ardından olaylardan sorumlu olarak görülen Sudan

[51] U.N. Security Council Resolution (BM Güvenlik Konseyi Kararı), UN. Doc. S/RES/1564 (2004), 5040. oturum, 18 Eylül 2004, para. 12.

[52] ABD'nin savaş suçlarından sorumlu Büyükelçisi Pierre-Richard Prosper yaptığı açıklamada ABD'nin UCM'yi meşrulaştırmak istemediğini açık bir şekilde ifade ederek UCM'nin sürece dahil edilmesi fikrini reddetmiştir. Jonathan F. Fanton, "US Obstructs Global Justice," *Los Angeles Times*, 29 Mart 2005. <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2005-mar-29-oe-fanton29-story.html>.

[53] Michael Bohlander, "Darfur, The Security Council, And The International Criminal Court," *The International and Comparative Law Quarterly* 55, no. 1 (January 2006): 229 vd.

[54] Darfur'da yaşananlar ile ilgili olarak ABD tarafından da çalışmalar yapılmış ve bu çalışmalar sonucunda söz konusu ihlallerin insanlığa karşı işlenen suçlardan da vahim olan soykırım suçu olarak değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmiştir. Bu yüzden ABD, veto hakkını kullanması durumunda ağır bir prestij kaybına uğrayabileceği korkusu ile UCM'nin Darfur Krizi'nde temel aktörlerden biri haline gelmesine engel olamamıştır. Çakmak, "Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Darfur Krizi'ne Müdahil Olması," 66. ABD'nin Darfur Krizi'ne karşı tutumu için ayrıca bkz. <https://archive.globalpolicy.org/international-justice/the-international-criminal-court/icc-in-the-security-council-6-4.html>.

Devlet Başkanı Ömer el Beşir hakkında Mahkeme tarafından ilki 4 Mart 2009, ikincisi ise 12 Temmuz 2010'da olmak üzere iki kez tutuklama emri çıkarılmış ve olaylara ilişkin GK'yi bilgilendiren birtakım kararlar alınmıştır. Söz konusu kararlarda Statü m. 87/5-b ve 87/7 uyarınca, UCM tarafından iş birliği yapmaları talep edilen; ancak bu talep ile doğan iş birliği yükümlülüğünü yerine getirmeyen devletler bakımından da GK bilgilendirilerek GK ile daha sıkı bir iş birliği sağlanmıştır.^[55] Aynı zamanda olaylara ilişkin sorumlulardan biri olarak görülen ve UCM huzuruna ilk çıkışı 15 Haziran 2020'de gerçekleşen Ali Muhammed Ali Abd-Al-Rahman^[56] hakkında Sudan Hükümeti'nin 87/5-b uyarınca iş birliği yükümlülüğünü yerine getirmediği, UCM tarafından GK'ye bildirilmiştir.^[57]

Darfur Kararı ile UCM ve GK'nin yargılama konusunda iş birliği yapan iki kuruluş olarak hareket etmeleri sağlanarak uluslararası bir teamülün önü açılmış olmaktadır.^[58] Çünkü söz konusu kararla Statü m. 13/b'de Güvenlik Konseyi'ne tanınan yetki sayesinde Roma Statüsü'ne taraf olduğuna bakılmaksızın herhangi bir ülkede meydana gelen insani krizler için UCM, tek yetkili ve meşru merci olarak kabul edilmeye başlamıştır.

[55] Ömer El Beşir'in Kenya Cumhuriyeti topraklarındaki varlığı hakkında Güvenlik Konseyi ve Taraf Devletler Meclisi'ni bilgilendiren karar için bkz. ICC-02/05-01/09-107, 27 Ağustos 2010. <https://www.icc-cpi.int/court-record/icc-02/05-01/09-107>; Ayrıca bkz. Alexander K. A. Greenawalt, "Introductory Note to the International Criminal Court: Decisions Pursuant to Article 87(7) of the Rome Statute on the Failure by the Republic Of Malawi And The Republic of Chad to Comply With The Cooperation Requests Issued By The Court With Respect to the Arrest and Surrender of Omar Hassan Ahmad Al Bashir & African Union Response," *International Legal Materials* 51, no. 2 (2012): 393-417.

[56] Mağdurların yasal temsilcilerinin 22-26 Mayıs 2023 haftasında açılış konuşmalarını yapmaları ve tanıklarını çağırılmaları, 28 Ağustos 2023'te savunma tarafının Mahkemeye iddialarını sunmaya başlaması planlanıyor. <https://www.icc-cpi.int/darfur/abd-al-rahman>.

[57] Decision on the Defence request pursuant to article 87/5-b of the Statute, ICC-02/05-01/20-295, 9 Mart 2021. <https://www.icc-cpi.int/court-record/icc-02/05-01/20-295>.

[58] Çakmak, "Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Darfur Krizi'ne Müdahil Olması," 71.

b) 1970 Sayılı Libya Kararı

2011’de, Libya’da Muammer Kaddafi yönetimi sonucu ortaya çıkan iç savaş ve şiddet olaylarında yaşanan insan hakları ihlalleri, BM İnsan Hakları Komitesi tarafından kınanmış ve olaylara ilişkin bir soruşturma komisyonu kurulması çağrısında bulunulmuştur. Komisyon tarafından yapılan araştırma ve incelemenin ardından Güvenlik Konseyi, 1970 sayılı kararı kabul ederek söz konusu durumu UCM’ye havale etmiştir.

1970 sayılı kararda, Darfur Kararı’ndan farklı olarak GK, UCM tarafından alınan tutuklama kararına da suçların cezasız kalmaması için saygı duyulması gerektiğini belirtmiştir.^[59] Bu durumda, UCM tarafından alınan kararlara uyulacağı ve bu yönde gerekli önlem ve yaptırımların alınacağı fikri benimsenmiştir.

Somut olaylara bakıldığında; Statü m. 13/b’de yer alan düzenlemenin UCM’nin yargı yetkisini genişlettiği ve UCM ile GK arasındaki iş birliği ilişkisini olumlu yönde etkilediği gözlemlense de 2009 ve 2011 yıllarında, Sudan ve Libya’da yaşanan insan hakları ihlalleri kadar vahim olayların ve geniş çaplı şiddetin yaşandığı Filistin^[60] ve Suriye^[61] için GK’nin sessizliğini koruması ve hatta Mayıs 2014’te Suriye’deki durumu UCM’ye havale edecek bir karar taslağının GK daimi üyelerinden olan Çin ve Rusya tarafından veto edilmesi,^[62] GK’nin ve GK daimi üye devletlerinin pratikte siyasi çıkarlar

[59] UCM ilk defa Darfur olaylarına ilişkin el Beşir hakkında tutuklama kararı almış; ancak Güvenlik Konseyi daimi üye devletlerinden bazıları bunun yerine barış için bir görüşmenin yapılmasının daha yararlı olacağını ileri sürdüğünden, tutuklama kararının yerine getirilmesi ile ilgili gerekli önlem ve yaptırım alınmamıştır. Fakat Libya kararında GK, müzakere yolu izlemek yerine UCM’nin kararına saygı duyulması gerektiğini belirtmiştir. Jess Kyle, “The New Legal Reality: Peace, Punishment, and Security Council Referrals to the ICC,” *Transnational Law and Contemporary Problems* 25, no. 1 (Winter 2015): 135.

[60] Nadia Shamsi, “The ICC a Political Tool? How the Rome Statute is Susceptible to the Pressures of More Power States,” *Willamette Journal of International Law and Dispute Resolution* 24, no. 1 (2016): 99.

[61] Louise Arbour, “The Relationship Between the ICC and UN Security Council,” *Global Governance* 20, (2004), 199.

[62] Arria-formula Meeting: “Reflections on the Relationship Between the International Criminal Court and the Security Council,” 23 June 2022. <https://www.>

doğrultusunda hareket etmesi halinde iki kuruluş arasındaki iş birliği ilişkisinin olumsuz yönde etkilenebileceğini göstermektedir. Nitekim, Roma Statüsü'ne taraf olmayan Ukrayna'nın Statü'nün 12/3 maddesi uyarınca, Roma Statüsü kapsamında yer alan ve 21 Kasım 2013'ten bu yana kendi topraklarında işlendiğini iddia ettiği suçlar üzerinde Mahkeme'nin yargı yetkisini kabul etmesi ile birlikte; UCM, 2 Mart 2022'de GK daimi üyelerinden biri olan Rusya hakkında Ukrayna'daki durumla ilgili soruşturma başlatmış^[63] ve 17 Mart 2023'te, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Ön Yargılama Dairesi tarafından Vladimir Vladimirovich Putin ve Maria Alekseyevna Lvova-Belova hakkında tutuklama emri çıkarılmıştır.^[64] Bu durum,^[65] UCM nezdinde Güvenlik Konseyi daimi üye devletlerinden birinin de yargılanabileceğini göstermiş ve GK'nin, sahip olduğu yetkilerden dolayı UCM üzerinde hâkimiyet kurduğu düşüncelerine ve iki örgüt arasındaki iş birliği ilişkisini zedelediği endişelerine karşı; UCM'nin meşruiyeti ve yargı yetkisi üzerinde olumlu yönde bir etki yaratmıştır.

2- Roma Statüsü m. 16 Bağlamında UCM ve GK Arasındaki İlişki

Roma Statüsü m. 16 uyarınca; BM Şartı VII. Bölüm'e göre hareket eden Güvenlik Konseyi, 12 aylık yenilenebilir bir süre için,^[66] Mahkeme'den bir duruma ilişkin yürütülen soruşturma veya kovuşturmanın ertelenmesini talep edebilmektedir. Bu düzenlemenin amacı; Mahkeme'nin acele ve zamansız bir şekilde duruma müdahale etmesinin önüne geçilerek, GK'nin diploma-

[securitycouncilreport.org/whatsinblue/2022/06/aria-formula-meeting-reflections-on-the-relationship-between-the-international-criminal-court-and-the-security-council.php](https://www.securitycouncilreport.org/whatsinblue/2022/06/aria-formula-meeting-reflections-on-the-relationship-between-the-international-criminal-court-and-the-security-council.php).

[63] <https://www.icc-cpi.int/situations/ukraine>.

[64] <https://www.icc-cpi.int/news/situation-ukraine-icc-judges-issue-arrest-warrants-against-vladimir-vladimirovi-ch-putin-and>.

[65] <https://www.icc-cpi.int/news/icc-prosecutor-karim-khan-kc-concludes-fourth-visit-ukraine-amidst-darkness-light-justice>.

[66] Siyasi bir organ olarak bilinen GK'ye verilen erteleme yetkisinin herhangi bir üst sınır olmadan uzatılabilmesi, Mahkeme'nin yargı yetkisini belli bir olay için tamamen ortadan kaldıracabileceğinden, söz konusu yetki oldukça eleştirilmekte ve UCM'nin meşruiyetini tehdit ettiği belirtilmektedir. Kyle, "The New Legal Reality: Peace, Punishment, and Security Council Referrals to the ICC," 120.

tik ve siyasi girişimlerinin olumsuz yönde etkilenmesini engellemek olarak belirtilmektedir.^[67] Ancak 1994 yılında Uluslararası Hukuk Komisyonu tarafından hazırlanan taslağın 23. maddesinde^[68] bu düzenleme; “*Güvenlik Konseyi’nce ele alınan bir durum hakkında, Güvenlik Konseyi tarafından aksi belirtilmedikçe, bu Tüzük uyarınca hiçbir kovuşturma başlatılamaz.*” şeklinde yer almaktaydı. 16. maddenin Statü taslağında yer alan haline bakıldığında; UCM’nin dava açabilmesi için GK’nin onayı gerekmesinden hareketle, Güvenlik Konseyi’nin UCM’nin yargısal işlevi üzerinde söz sahibi olacağı yorumu yapılmaktadır. Ayrıca GK’nin daimi üyelerinin veto hakkının bulunması ve politik bir organ olması nedeniyle bu yetkinin barışın sağlanmasını olumsuz yönde etkileyebileceği endişesi doğmaktadır. Bu nedenle söz konusu maddenin Statü taslağında yer alan hali ile değil de değiştirilerek kabul edilmesinden, bu düzenlemenin asıl amacının uluslararası barış ve güvenliği sağlamak adına GK’nin hızlı ve tarafsız karar vermesini sağlamak değil; UCM’nin GK’ye karşı bağımsızlığını sağlamak olduğu anlaşılmaktadır.^[69] ABD’nin karşı çıkmasına rağmen, Singapur ve Kanada’nın önerilerinin değiştirilmiş versiyonlarını kabul eden Hazırlık Komitesi, Statü taslağının 23. maddesini UCM’nin bağımsızlığı lehinde değiştirmiş ve Roma Statüsü’nün 16. maddesi üzerinde anlaşmaya varılmıştır.^[70] Ancak yine de düzenlemenin son hali ile GK’ye, hala UCM’nin yargı yetkisini kullanmasını kısıtlayan ve hatta erteleme kararının yinelenmesi ile tamamen ortadan kaldıracabilecek

[67] Olufemi Elias ve Anneliese Quast, “The Relationship between the Security Council and the International Criminal Court in the Light of Resolution 1422,” *Non-State Actors and International Law* 3, no. 2-3 (2003): 176 ve 177.

[68] Article 23(3) of the ILC’s draft statute in Report of the International Law Commission on the Work of its Forty-Sixth Session, U.N. GAOR, 49th Sess., Supp. No. 10, at 85, U.N. Doc. A/49/10 (1994). https://legal.un.org/ilc/documentation/english/reports/a_49_10.pdf.

[69] Neha Jain, “A Separate Law for Peacekeepers: The Clash between the Security Council and the International Criminal Court,” *The European Journal of International Law* 16, no. 2 (2005): 246.

[70] 16. madde Roma Statüsü’ne dahil edilmesi en zor ve hassas hükümlerden biridir ve ancak diğer birkaç öneri reddedildikten sonra bu şekilde düzenlenebilmiştir. Ademola Abass, “The Competence of the Security Council to Terminate the Jurisdiction of the International Criminal Court,” *Texas International Law Journal* 40, no. 2 (Winter 2005): 269.

derecede yetki tanındığı ve bu durumun UCM'nin yargı yetkisi üzerinde olumsuz yönde etki doğuracağı^[71] ifade edilmektedir.

Düzenlemenin son hali olan 16. maddeye göre, Konsey kararının UCM'nin yargı yetkisini engelleyici fonksiyonu, talebini aynı şartlar altında alacağı yeni bir kararla yinelemediği sürece, sadece 12 ay ile sınırlıdır. Böyle bir kararın alınması ise ancak beş daimi üyenin hiçbirinin veto hakkını kullanmaması ve aynı zamanda dokuz üyenin genel oylamada karar lehinde oy kullanmasına bağlı olduğu için GK'nin, UCM'nin faaliyetlerini engelleyici bir fonksiyon üstlenmesi ihtimali oldukça düşüktür. Yine de söz konusu maddenin iki örgüt arasındaki ilişkiyi nasıl etkileyeceği, maddenin pratikte kullanılmasına göre belirlenecektir. Nitekim Güvenlik Konseyi'nin Roma Statüsü'nün yürürlüğe girmesini izleyen 11. günde ilk kez bu yetkisini kullanarak aldığı 2002 tarihli 1422 sayılı kararda,^[72] BM barış gücü operasyonlarına katılan ve UCM'ye taraf olmayan devletlerin vatandaşları hakkında herhangi bir soruşturma başlatılmaması hükme bağlanmıştır. Güvenlik Konseyi, 12 Haziran 2003'te kabul ettiği 1487 sayılı karar^[73] ile erteleme talebini 12 aylık süre için yenilemiş; ancak ABD tarafından getirilen, kararı tekrar yenileme talebi Haziran 2004'te Güvenlik Konseyi'nce reddedilmiştir.

Bir diğer karar ise Statü'ye taraf olmayan devletlerin Liberya'daki çatışmaları önlemek için barış gücü olarak görev alacak vatandaşlarının UCM'nin yargı yetkisinden bağışık tutulmasını sağlamak için 1 Ağustos 2003 tarihinde

[71] Özellikle UCM'ye muhalif olan ABD'nin Güvenlik Konseyi'ndeki konumu itibarıyla bu yetkiyi kötü niyetli bir şekilde kullanacağı düşünülmekte ve bu durumun barışa yönelik ciddi bir tehdit ortaya çıkaracağı düşünülmektedir. Salvatore Zappalà, "The Reaction of the US to the Entry in to Force of the ICC Statute: Comments on UN SC Resolution 1422 (2002) and Article 98 Agreements," *Journal of International Criminal Justice* 1 (2003): 118 vd. Ayrıca bkz. Abel S. Knottnerus, "The Security Council and the International Criminal Court: The Unsolved Puzzle of Article 16," *Netherlands International Law Review* 1, (2014): 195-224.

[72] U.N. Security Council Resolution (BM Güvenlik Konseyi Kararı), U.N. Doc. S/RES/1422, 4572. Oturum, 12 Haziran 2002.

[73] U.N. Security Council Resolution (BM Güvenlik Konseyi Kararı), U.N. Doc. S/RES/1487, 4772. Oturum, 1 Haziran 2003.

alınan 1497 sayılı Güvenlik Konseyi kararıdır.^[74] Söz konusu kararın yedinci paragrafında, Roma Statüsü'ne taraf olmayan ancak bölgede güvenliğin sağlanması için destek veren devletlere kendi vatandaşları üzerinde sahip olacakları bir "özel yargı yetkisi" verilmiş ve destekçi devletin, bu hakkından açıkça vazgeçmedikçe, bölgede o zamanda ya da daha önceden görev alan vatandaşlarının tüm eylem ve ihmallerinden dolayı yalnızca katılımcı devlet tarafından yargılanabileceği belirtilmiştir. Bu karar, UCM'nin Liberya'daki olaylara ilişkin yargı yetkisini 16. maddede belirtildiği gibi süreli değil de tamamen ortadan kaldırmaktadır.^[75] Ayrıca paragrafa bakıldığında sadece UCM'nin yargı yetkisinin değil; aynı zamanda suçun topraklarında işlendiği devletin yargılama yetkisine sahip olması anlamına gelen mülklik ilkesinin de çiğnendiği görülmektedir.

BM Şartı m. 24'teki düzenlemeye göre Güvenlik Konseyi, görevlerini yerine getirirken BM'nin amaç ve ilkelerine uygun hareket etme yükümlülüğü altındadır. Bu nedenle GK, UCM'nin yargı yetkisini de etkileyecek bir karar alırken BM Şartı VII. Bölüm'deki şartları sağlamak zorundadır. Ancak Güvenlik Konseyi, BM Şartı'nda belirtilen barışın tehdit edildiği, bozulduğu ya da herhangi bir saldırı eyleminin varlığı oluşmadan UCM'nin yargı yetkisini olumsuz etkileyen bir karar alarak iki kurum arasındaki iş birliği ilişkisini zedelemiştir. Bu durum, her ne kadar GK ve UCM Roma Statüsü'nde iş birliği içinde çalışan bağımsız iki örgüt olarak düzenlense de bu iş birliği ilişkisinin var olması için söz konusu mekanizmaların iyi niyetli bir şekilde işlemesi gerekliliğini göstermektedir.

Sonuç olarak Statü'de yer alan mevcut düzenleme, GK'den bağımsız olan bir Mahkeme'nin varlığını göstermekte ve GK'ye tanınan yetkilerin kötü niyetli kullanılmadığı sürece GK'nin, UCM'nin yargı yetkisi üzerinde olumsuz yönde etki doğurmayacağına işaret etmektedir.

[74] U.N. Security Council Resolution (BM Güvenlik Konseyi Kararı). UN. Doc. S/RES/1497 (2003). 4803. Oturum. 1 Ağustos 2003. <https://digitallibrary.un.org/record/500149>.

[75] 1497 sayılı kararın alınmasına karşı olan ve bu durumun UCM'nin yargı yetkisini dışlamak adına alındığını savunanlar olduğu gibi, BM Sözleşmesi'nin VII. bölümü çerçevesinde haklı bulan görüşler de mevcuttur. M. Cherif Bassiouni, *International Criminal Law III International Enforcement*, 3. edition (Leiden: Martinus Nijhoff Publishers, (2008), 502.

3- Saldırı Suçu Bakımından UCM ve GK Arasındaki İlişki

Saldırı suçu, Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin yargı yetkisine dahil edilmesi en zor olan ve devletler tarafından kabul edilmesi en sancılı sürece sahip suç tipidir. Saldırı suçunun tanımı üzerinde devletlerce henüz anlaşmaya varılamamış olması ve de bazı devletler tarafından, Güvenlik Konseyi'nin kuvvet kullanma yasağının denetimini elinde bulundurmasından dolayı söz konusu suçun sadece GK'nin tekelinde düzenlenmesi gerektiğinin savunulması, UCM'nin kurulmasını geciktirmiş hatta yıllardır süregelen UCM kurma hayali gerçekleşmeye bu kadar yakın iken UCM ile ilgili tüm çalışmaların tamamen yok olup başa dönüleceği endişesini doğurmuştur. Bunun üzerine Roma Konferansı'nda saldırı suçuna ilişkin herhangi bir düzenleme yapılamamış ve bu suç tipinin diğerlerinden ayrı olarak, gelecekte yapılacak değişikliklerle Statü'de düzenlenmesi kararı alınmıştır. 31 Mayıs-11 Haziran 2010 tarihleri arasında saldırı suçunun düzenlenmesi amacıyla, Uganda'nın başkenti olan Kampalâda Gözden Geçirme Konferansı düzenlenmiştir.^[76] Konferans neticesinde alınan karar ile Statü'nün 5/2 maddesi mülga olmuş; Statü'ye 8 *bis*, 15 *bis* ve 15 *ter* maddeleri eklenerek saldırı suçunun tanımı yapılmış ve Mahkeme'nin bu suç üzerindeki yargı yetkisi düzenlenmiştir. Konferans'ta kabul edilen kararın yedi yıl sonra yürürlüğe girmesi ile 1 Ocak 2017 tarihinden sonra UCM'nin saldırı suçu üzerinde yargı yetkisi doğmuş ve UCM'nin saldırı suçu üzerindeki yargı yetkisi, BM Güvenlik Konseyi ile ilişkisi bakımından diğer üç suç tipinden birtakım farklılıklar içererek düzenlenmiştir.

a) Saldırı Suçunun Tanımı

Madde 8 *bis* ile getirilen saldırı suçu; ilk fıkrada Statü'nün amacı ve BM Şartı m. 2/4'ün^[77] lafzına dayandırılarak tanımlanmış,^[78] ikinci fıkrada ise saldırı fiilinin tanımı yapılmış ve bu fiillerin neler olduğunu belirtmek için

[76] Devyani Kacker, "Coming Full Circle: The Rome Statute and the Crime of Aggression," *Suffolk Transnational Law Review* 33, no. 2 (Summer 2010): 287.

[77] BM Şartı m 4/2: "Saldırı, bir devletin başka bir devletin toprak bütünlüğüne ya da siyasal bağımsızlığına karşı ya da herhangi bir şekilde BM Sözleşmesi'ne aykırı olarak silahlı güç kullanılmasıdır."

[78] Durmuş Tezcan, Mustafa Ruhan Erdem ve Murat Önok, *Uluslararası Ceza Hukuku*, 6. baskı, İstanbul: Seçkin Yayınları, (2021), 618.

saldırı eyleminin tanımlandığı ve bu suçu oluşturan eylemlerin belirlendiği 1974 tarih ve 3314 sayılı Genel Kurulu Kararı^[79]na atıfta bulunulmuştur. Söz konusu maddeye göre:

“1. Bu Statü’nün amacı bakımından “saldırı suçu”, bir Devletin siyasi veya askeri eylemlerini etkili biçimde kontrol edebilme veya yönetebilme konumunda bulunan bir kimse tarafından, karakteri, ağırlığı ve boyutu itibarıyla Birleşmiş Milletler Şartı’nı açıkça ihlal eden bir saldırı fiilinin planlanması, hazırlanması, başlatılması veya icrasını ifade eder.

2. Paragraf 1’in amacı bakımından “saldırı fiili”, bir Devlet tarafından, bir başka Devletin egemenliğine, toprak bütünlüğüne veya bağımsızlığına karşı veya Birleşmiş Milletler Şartı’na aykırı başka şekillerde silahlı kuvvet kullanılmasıdır. Aşağıdaki eylemlerden her biri, savaş ilan edilmiş olup olmamasına bakılmaksızın, BM Genel Kurulu’nun 14 Aralık 1974 tarih ve 3314 (XXIX) sayılı kararına uygun olarak saldırı fiili biçiminde değerlendirilir: ...”

Saldırı suçunun tanımında bir bireyden bahsedilirken; saldırı fiilinin tanımında bir devlet tarafından gerçekleştirilen eylemden söz edilmektedir. Bu nedenle, saldırı suçu sadece devletlerin askeri ya da siyasi faaliyetleri üzerinde baskı kurabilen ya da bu faaliyetleri yönlendirebilen kişiler tarafından işlenebilen bir liderlik suçu olup, Mahkeme’nin yargı yetkisindeki diğer suçlardan farklı olarak bireysel halde işlenememektedir. Bu bağlamda Mahkeme, saldırı suçunun işlenip işlenmediğini tespit ederken, saldırı fiilinin gerçekleşip gerçekleşmediğine karar vermek için, Genel Kurul tarafından alınmasından dolayı siyasi bir karar olan 3314 sayılı BM kararına bakmak zorundadır.

Sonuç olarak; saldırı suçu ile saldırı fiilinin tanımı ve saldırı suçu olarak sayılan fiillerin neler olduğu BM Şartı’na ve 3314 sayılı BM Genel Kurul kararına göre belirlenecektir. Ancak söz konusu düzenlemelerde saldırı eyleminin karakteri, aşırılığı ve boyutu gibi saldırı suçunun içermesi gereken koşulların soyut şekilde yer almasının; UCM’yi, bağımsız ve tarafsız

[79] U.N. Security Council Resolution (BM Güvenlik Konseyi Kararı). UN. Doc. S/RES/3314 (1974). 2319. Oturum. 24 Kasım 1974. https://crimeofaggression.info/documents/6/General_Assembly_%20Resolution_%203314.pdf.

mahkemelerde olması gereken yasal kesinlik ilkesinden mahrum bırakacağı ve hukuki bir belirleme yapmaktan uzaklaştıracağı düşünülmektedir.^[80]

b) Saldırı Suçu Üzerinde Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Yargı Yetkisini Kullanması

Mahkeme'nin saldırı suçu bakımından yargı yetkisini kullanması durumu, devlet bildirim ve savcının re'sen harekete geçmesi halleri bakımından m. 15 *bis*'te ve Güvenlik Konseyi'nin başvurusu bakımından m. 15 *ter*'de ayrı ayrı düzenlenmiştir. 15 *bis* maddesinin 4. ve 5. bentleri ile, diğer suçlardan farklı olarak saldırı suçunda, devlet bildirim ve savcının re'sen harekete geçmesi hallerinde Mahkeme'nin yargı yetkisine ilişkin özel hükümler getirilmiştir. Taraf bir devletin, m. 15 *bis*/4^[81]e dayanarak saldırı suçu bakımından Mahkeme'nin yargı yetkisini kullanmasını engelleme imkânına sahip olacağı belirtilmiştir. M. 15 *bis*/5^[82]te Statü'ye taraf olmayan bir devletin ülkesinde veya o devletin vatandaşları tarafından işlenen saldırı suçları üzerinde, Mahkeme'nin yargı yetkisinin bulunmadığı ifade edilmiştir. Bu hüküm ile Statü'ye taraf olmayan bir devlet –ister saldırgan devlet olsun, isterse de saldıranın mağduru olsun– UCM'nin yargı yetkisinden muaf tutulmuş^[83] ve Statü'nün 12. maddesindeki genel düzenleme olan Mahkeme'nin taraf olmayan devletler üzerindeki yargı yetkisi, saldırı suçları bakımından kaldırılmıştır.

[80] Nergiz Emir, “Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Yargı Yetkisi Bakımından Saldırı Suçu,” *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1, no. 2 (2015): 130.

[81] “*Bir Taraf Devlet, daha önceden bir saldırı fiilinden kaynaklanan saldırı suçu üzerinde Divanın yargılama yetkisini kabul etmediğine yönelik Yazı İşleri Bürosu Başkanı'na bir bildirimde bulunmamışsa, Mahkeme, madde 12 uyarınca, söz konusu Taraf Devlet tarafından işlenen saldırı suçu üzerinde yargılama yetkisini kullanabilir. Böyle bir bildirim geride alınması her zaman mümkün olup, Taraf Devlet tarafından bu husus üç yıl içinde değerlendirilir.*”

[82] “*Bu Statü'ye taraf olmayan bir Devlet bakımından, saldırı suçu söz konusu Devletin vatandaşları tarafından veya o Devletin toprakları üzerinde işlendiğinde, Divan saldırı suçu üzerinde yargı yetkisini kullanamaz.*”

[83] Olgun Değirmenci ve Ali Mavuş, *Uluslararası Ceza Hukukunda Saldırı Suçu*, (Ankara: Seçkin Yayınları, 2016), 125.

Düzenlemenin 6. bendine göre, savcının re'sen harekete geçebilmesi için; öncelikle bir devlet tarafından işlenmiş saldırı fiiline ilişkin GK'nin tespiti olup olmadığını araştırması, böyle bir tespitin bulunmaması halinde BM Genel Sekreteri'ne bildirimde bulunması gerekmektedir. Savcının bildiriminden sonra altı aylık süre içerisinde, GK tarafından saldırı suçuna ilişkin herhangi bir tespit yapılmamışsa veya Statü m. 16 uyarınca soruşturmayı erteleme kararı verilmemişse; savcı, 15. maddedeki usul çerçevesinde, saldırı suçu bakımından soruşturmaya devam edebilecektir.

Düzenlemenin 9. bendinde, başka bir organın yaptığı saldırı tespitinin Mahkeme'nin kararını etkilemeyeceği belirtilmiştir. Bu nedenle Mahkeme, saldırı suçuna ilişkin tespiti yaparken GK kararından bağımsız olup, GK'nin saldırının gerçekleşmemiş olduğuna ilişkin kararını dikkate almayabileceği gibi, saldırının gerçekleşmiş olduğuna ilişkin kararını da göz ardı edebilir.

Roma Statüsü m. 15 *ter* ile Güvenlik Konseyi'nin başvurusu üzerine UCM'nin saldırı suçuna ilişkin yargı yetkisini kullanması bakımından diğer suç tiplerinden farklı bir koşul getirilmemiştir. Dolayısıyla, Güvenlik Konseyi kararı ile Mahkeme'nin harekete geçirilmesinde, devlet başvurusu ve savcının re'sen harekete geçtiği durumlarda öngörülen Mahkeme'nin yargı yetkisini kullanabilmesi için gereken zorlaştırıcı koşullar bulunmamaktadır.

Statü m. 15 *ter/4*'te, Mahkeme dışında herhangi bir organ tarafından saldırı fiilinin işlendiğinin tespit edilmiş olmasının, Mahkeme'nin bu konudaki tespitlerine hanel getirmeyeceği belirtilmiştir. Bu hükümden hareketle, GK başvurusu üzerine saldırı suçuna ilişkin yargı yetkisinin kullanılması durumunda dahi Mahkeme'nin, Güvenlik Konseyi'nden bağımsız bir belirleme yapma yetkisine sahip olduğu anlaşılmaktadır.^[84]

Bu bağlamda, Roma Statüsü'ne eklenen üç madde ile UCM'nin saldırı suçu üzerindeki yargı yetkisi diğer üç suç tipinden birtakım farklılıklar içerecek düzenlenmiştir. Saldırı suçuna ilişkin yapılan tanımın BM Şartı ve 3314 sayılı Genel Kurul kararının etkisi altında kalması ve saldırı suçu bakımından savcının re'sen harekete geçmesi ile devlet başvurusunda Mahkeme'nin yargı yetkisinin doğması için ağır ön şartların yerine getirilmesi, doktrinde Güvenlik Konseyi'nin UCM'nin saldırı suçuna ilişkin yargı yetkisi üzerinde

[84] Emir, "Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Yargı Yetkisi," 138.

belirleyici bir role sahip olduğu şeklinde yorumlanmıştır.^[85] Ayrıca bazı yazarlar tarafından bu rolün filtre etkisi niteliğinde olduğu ifade edilmiştir.^[86] Ancak saldırı suçuna ilişkin bu düzenlemelerin, GK'nin UCM'nin aldığı kararları denetleme yetkisinin doğduğu ya da UCM üzerinde hâkimiyet kurarak UCM'nin yargı yetkisini kısıtladığı şeklinde yorumlanması pek olası değildir. Çünkü bu durum, söz konusu suçun siyasi niteliğinden dolayı, tanımının ve kapsamının belirlenmesinin zor olmasından ve BM Güvenlik Konseyi'nin bu durumdan birincil derecede sorumlu tutulmasından kaynaklanmaktadır ve UCM'nin hala bağımsız karar aldığı Statü'ye eklenen 15 *bis*/9 ve 15 *ter*/4 maddelerinde de ifade edilmektedir. Bu nedenle saldırı suçunun, iki örgüt arasında iş birliği kapsamında, diğer suçlardan çok daha sıkı ilişkiler kurulmasına neden olduğu söylenebilir.

Son yıllarda Rusya tarafından Ukrayna topraklarında gerçekleştirilen geniş çaptaki şiddete ilişkin UCM tarafından açılan soruşturmaya bakıldığında; soruşturmanın UCM'nin yargı yetkisine giren suçlardan savaş suçları, insanlığa karşı işlenen suçlar ve soykırım iddialarını kapsadığı, ancak saldırı suçuna ilişkin herhangi bir değerlendirmenin yapılmadığı görülmektedir.^[87] Bunun nedeni Statü'ye taraf olmadığı için Roma Statüsü m. 15 *bis*/5 uyarınca UCM'nin Rusya üzerinde saldırı suçuna ilişkin yargı yetkisini kullanamamasının yanı sıra; GK daimi üye devletlerinden biri olan Rusya'nın GK'yi yönlendirecek pozisyonda olmasından dolayı, UCM'nin Rusya hakkında yaptığı soruşturmaları saldırı suçunu kapsayacak kadar genişletememesidir.

Sonuç olarak Statü'de saldırı suçuna ilişkin yer alan mevcut düzenleme, iki örgüt arasında sıkı bir iş birliği ilişkisi var olduğunu göstermekte; ancak bu iş birliği ilişkisinin, söz konusu düzenlemelerin iyi niyetli bir şekilde pratik hayata geçirilmesi ile anlam kazanacağına işaret etmektedir.

[85] Troy Lavers, "(Pre)Determining the Crime of Aggression: Has the Time Come to Allow the International Criminal Court Its Freedom," *Albany Law Review* 71, no. 1 (2008): 313; Kacker, "Coming Full Circle: The Rome Statute and the Crime of Aggression," 278.

[86] David Scheffer, "A Pragmatic Approach to Jurisdictional and Definitional Requirements for the Crime of Aggression in the Rome Statute," *Case Western Reserve Journal of International Law* 41, no. 2-3 (2009): 398.

[87] <https://crimeofaggression.info/resourcesearch/situation-in-ukraine/>.

IV. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER VE ULUSLARARASI CEZA MAHKEMESİ ARASINDAKİ İLİŞKİYİ DÜZENLEYEN ANTLAŞMA'YA GÖRE BM VE UCM ARASINDAKİ İLİŞKİ

Roma Statüsü'nün kabul edilmesinin ardından UCM'nin kuruluş aşamasının tamamlanması için "F Kararı" alınmış ve Karar'ın 5. maddesinde, UCM'nin fiilen göreve başlayabilmesi için yapılması gereken hazırlıklar ve düzenlemeler belirtilmiştir. Söz konusu maddenin (c) bendinde, Mahkeme ile BM arasındaki ilişkiyi belirleyen bir antlaşmanın hazırlanması gerektiği belirtilmiş ve Mahkeme Başkanı Philippe Kirsch ve BM Genel Sekreteri Kofi Annan tarafından imzalanan "Mahkeme ile Birleşmiş Milletler Arasındaki İlişkiyi Belirleyen Antlaşma" 4 Kasım 2004'te yürürlüğe girmiştir.

Söz konusu Antlaşma'nın Başlangıç kısmında iki örgütün amaçları, önemli görevleri ve yetkileri hatırlatılmış ve birinci maddede antlaşmanın varoluş amacı açıklanmıştır. İkinci maddede UCM'nin bağımsızlığından bahsedilmiş ve BM ve UCM'nin, birbirlerinin varlıklarına saygı duyması gerektiği belirtilmiştir. Antlaşma'nın diğer kısımlarında ise bilgi alışverişi, adli yardım, yapısal ve teknik konulardaki iş birliği gibi iki örgütün birbirlerine karşı hak ve yükümlülükleri belirtilerek aralarındaki ilişki düzenlenmiştir.

Antlaşma'nın 17. maddesinde GK ve UCM arasındaki ilişki düzenlenmiştir. Söz konusu maddede, iki kuruluş arasındaki ilişkinin iş birliği olduğu ve bu iş birliğinin nasıl olacağı belirtilmiştir. Maddeye göre, BM Şartı'nın VII. Bölümü'ne göre hareket eden Güvenlik Konseyi'nin, Roma Statüsü'nün 13/b maddesi uyarınca çekirdek suçların işlendiği durumlarda savcıyı harekete geçirme yetkisi bulunmaktadır. Bu halde BM, tespit edilen suça ilişkin bilgi ve belgeleri UCM'ye teslim ederek, UCM de GK'yi bilgilendirerek iki kuruluş, bilgi alışverişi halinde olacaktır. Ayrıca Roma Statüsü m. 87/5-b ve 87/7'de de ifade edildiği üzere; GK tarafından Mahkeme'ye havale edilen bir konu hakkında iş birliği yapmakla yükümlü olan devletlerin, bu yükümlülüğü yerine getirmemesi halinde Mahkeme'nin GK'ye haber vermesi, GK'nin de aldığı kararı Mahkeme'ye bildirmesi gerekmektedir. Bir diğer fıkrada Statü'nün 16. maddesinde düzenlenen BM Şartı VII. Bölüm'de yer alan durumlar hakkında BM'nin soruşturma ve kovuşturmayı durdurma ya da erteleme yetkisinden bahsedilmektedir.

İlgili Antlaşma'nın 18. maddesinde, BM ile savcı arasındaki ilişkinin nasıl olacağı düzenlenmiş ve BM'ye, BM Şartı'na uygun olarak, savcı ile iş birliği geliştirme ve savcı ile uygun oldukça iş birliği için gerekli antlaşmalar altına

girme yükümlülüğü getirilmiştir. Ayrıca bazı kurallar dahilinde, savcının kendiliğinden hareket etme ile başlayan soruşturmaları ile ilgili konularda da aradığı ek bilgiyi BM organlarından sağlayarak, iki örgütün aralarında iş birliği yapmaları gerektiği belirtilmiştir.

Sonuç olarak iki örgüt arasındaki ilişki, söz konusu antlaşmada madde madde düzenlenmiş ve bu düzenlemelerde iki kurumun birbirinden bağımsız, kararlarını etkileyen veya birbirini üzerinde hâkimiyet kuran yapıda değil; tam tersine aynı amacı gerçekleştirmek adına iş birliği içinde çalışan kuruluşlar olduğu belirtilmiştir.

SONUÇ

Birleşmiş Milletler ve özellikle BM Güvenlik Konseyi ile Uluslararası Ceza Mahkemesi arasında gerek oluşum süreci gerek aynı amaca hizmet etme bakımından ilişki bulunmaktadır. Bu ilişki sadece söz konusu örgütlerin bu iki ortak yanından dolayı yapılan çıkarımlardan ibaret kalmamış, aynı zamanda UCM'nin kurucu antlaşması olan Roma Statüsü'nde bulunan düzenlemelerle ve Birleşmiş Milletler ve Uluslararası Ceza Mahkemesi Arasındaki İlişkiyi Düzenleyen Antlaşma ile nicelik kazanmıştır. Bu düzenlemeler, BM ve UCM arasındaki ilişkinin niteliğini de belirlemiş ve iki kuruluş arasındaki ilişkinin iş birliği olduğu ifade edilmiştir. Ancak söz konusu düzenlemeler iki örgüt arasındaki ilişkinin niteliği hakkında ortaya çıkan tartışmaları sonlandırmamış; tam tersine Roma Statüsü m. 16'da düzenlenen GK'nin soruşturma ve kovuşturmayı erteleme yetkisinin 1487 ve 1497 sayılı BM kararları ile pratikte uygulanması ile GK'nin, UCM'nin yargı yetkisini kısıtladığı ve hatta tamamen ortadan kaldırmaya çalıştığı gerekçesi ile aradaki iş birliğini yok ettiği ileri sürülmüştür. Diğer taraftan, Roma Statüsü m. 13/b uyarınca GK'nin bir konuyu UCM önüne getirme yetkisinin UCM'nin yargı yetkisini genişlettiği ve bu yetki sayesinde artık GK'nin *ad hoc* mahkeme kurmasına gerek olmadığı belirtilerek iki örgüt arasında iş birliği sağlandığı ifade edilmektedir. Ancak; GK'nin bu yetkiye sadece kendi çıkarlarını etkilemeyen devletlerde yaşanan ihlaller için başvurduğu, bu nedenle bu düzenlemenin UCM'nin bağımsızlığını olumsuz yönde etkilediği de savunulmaktadır. Nitekim 2022 yılında başlayan Rusya-Ukrayna Savaşı'na ilişkin UCM, Rusya hakkında 2013 yılından beri Ukrayna'da yaşanan olaylara ilişkin 2 Mart 2022 tarihinde soruşturma başlatmıştır. Somut olaya bakıldığında; Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin, bazı yazarlarca UCM üzerinde söz sahibi olduğu savunulan Güvenlik Konseyi daimi üye devletlerinden birini de yargılayabileceği ihtimalinin olduğu görülmekte ve bu durumun UCM'nin meşruiyetini ve BM'den bağımsızlığını somutlaştıracağı düşünülmektedir. Aynı zamanda 2017 yılına kadar Güvenlik Konseyi'nin tekelinde olarak görülen saldırı suçu bakımından UCM ile GK arasındaki ilişki, diğer suçlardan farklı olarak düzenlenmiştir. Ancak bu ilişkinin diğerlerinden farklı olarak düzenlenmesi iki kuruluş arasında iş birliğinin olmadığı anlamına gelmemekte; tam tersine saldırı suçu hakkında iki örgütün diğer suçlara nazaran daha sıkı bir iş birliği ilişkisi içinde olduğunu göstermektedir.

Sonuç olarak; pratikte alınan bazı kararlar iki örgüt arasındaki iş birliği ilişkisine gölge düşürse ve bu konuda karşıt görüşler yer alsada iki örgüt de uluslararası barış ve güvenliği sağlamayı amaçlayan, iyi niyetle işleyen mekanizmalar olduğu sürece, iş birliği ilişkisinin ortadan kalkarak bir örgütün diğeri üzerinde hâkimiyet kurduğu bir hiyerarşi ilişkisinin var olduğunu ileri sürme olasılığı gerçekçi değildir.

KAYNAKÇA

- Abass, Ademola. "The Competence of the Security Council to Terminate the Jurisdiction of the International Criminal Court." *Texas International Law Journal* 40. no. 2 (Winter 2005): 263-298.
- Alibaba, Arzu. "Uluslararası Ceza Mahkemesinin Kuruluşu." *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 49. no. 1 (2000): 181-207.
- Arbour, Louise. "The Relationship Between the ICC and UN Security Council." *Global Governance* 20 (2004): 195-201.
- Bassiouni, M. Cherif. *International Criminal Law III. International Enforcement*. 3. Edition. Leiden: Martinus Nijhoff Publishers. 2008.
- Bohlander, Michael. "Darfur, The Security Council, And The International Criminal Court." *The International and Comparative Law Quarterly* 55. no.1 (January 2006): 226-236.
- Condorelli, Luigi ve Annalisa Ciampi. "Comments on the Security Council Referral of the Situation in Darfur to the ICC." *Journal of International Criminal Justice* 3 (2005): 590-599.
- Çakmak, Cenap. "Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Darfur Krizi'ne Müdahil Olması ve ABD'nin Süper Güç Olarak Limitleri." *Uluslararası Hukuk ve Politika* 3. no.10 (2007): 43-74.
- Değirmenci, Olgun ve Ali Mavuş. *Uluslararası Ceza Hukukunda Saldırı Suçu*. Ankara: Seçkin Yayınları, 2016.
- Elias, Olufemi ve Anneliese Quast. "The Relationship between the Security Council and the International Criminal Court in the Light of Resolution 1422." *Non-State Actors and International Law* 3. no. Issues 2-3 (2003): 165-186.
- Ely II, Robert B. "A Proposal for an International Criminal Court; A Critique and an Alternative." *Dickinson Law Review* 57. no. 1 (1952): 46-60.
- Emir, Nergiz. "Uluslararası Ceza Mahkemesi'nin Yargı Yetkisi Bakımından Saldırı Suçu." *Anadolu Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 1. no. 2 (2015): 118- 143.

- Fletcher, George P. ve Jens David Ohlin. “The ICC: Two Courts in One?” *Journal of International Criminal Justice* 4 (2006):428-433.
- Galand, Alexandre Skander. “The Nature of the Rome Statute of the International Criminal Court (and its Amended Jurisdictional Scheme).” *Journal of International Criminal Justice* 17. no.5 (2019): 933-956.
- Gallarotti, Giulio M. ve Arik Y. Preis. “Politics, International Justice, and the United States: Toward a Permanent International Criminal Court.” *UCLA Journal of International Law and Foreign Affairs* 4. no. 1 (Spring/Summer 1999): 1-54.
- Greenawalt, Alexander K. A. “Introductory Note to the International Criminal Court: Decisions Pursuant to Article 87(7) of the Rome Statute on the Failure by the Republic of Malawi and the Republic of Chad to Comply with the Cooperation Requests Issued by the Court with Respect to the Arrest and Surrender of Omar Hassan Ahmad al Bashir & African Union Response”, *International Legal Materials* 51. no. 2 (2012): 393-417.
- Hall, Christopher Keith. “The Powers and Role of the Prosecutor of the International Criminal Court in the Global Fight against Impunity.” *Leiden Journal of International Law* 17. no. 1 (March 2004): 121-140.
- İşyar, Ömer Göksel. “Günümüzde Uluslararası Güvenlik Stratejileri: Kavramsal Çerçeve ve Uygulama.” *Gazi Akademik Bakış* 2. no. 3 (2008): 1-42.
- Jain, Neha. “A Separate Law for Peacekeepers: The Clash between the Security Council and the International Criminal Court.” *The European Journal of International Law* 16. no. 2 (2005): 239-254.
- Jamison, Sandra L. “A Permanent International Criminal Court: A Proposal That Overcomes Past Objections.” *Denver Journal of International Law and Policy* 23. no. 2 (Spring 1995): 419-458.
- Kacker, Devyani. “Coming Full Circle: The Rome Statute and the Crime of Aggression.” *Suffolk Transnational Law Review* 33. no. 2 (Summer 2010): 257-288.

- Keppler, Elise. "The United States and the International Criminal Court: The Bush Administration's Approach and a Way Forward Under the Obama Administration." *Publicist 2*. no. 1 (2009): 12-23.
- Knottnerus, Abel S. "The Security Council And The International Criminal Court: The Unsolved Puzzle Of Article 16." *Netherlands International Law Review 1*. (2014): 195-224.
- Koskenniemi, Martti. "The Police in the Temple Order, Justice and the UN: A Dialectical View." *European Journal of International Law 6*. no. 3 (1995): 325-348.
- Kurşun, Günal. *101 Soruda UCM*. 1. Baskı. Ankara: İnsan Hakları Gündemi Derneği. 2011. https://rightsagenda.org/wp-content/uploads/2019/01/821_101SorudaUCM.pdf.
- Kyle, Jess. "The New Legal Reality: Peace, Punishment, and Security Council Referrals to the ICC." *Transnational Law and Contemporary Problems 25*. no. 1 (Winter 2015): 109-152.
- Lavers, Troy. "(Pre)Determining the Crime of Aggression: Has the Time Come to Allow the International Criminal Court Its Freedom." *Albany Law Review 71*. no. 1 (2008): 299-320.
- Mégret, Frédéric. "International Criminal Justice as a Peace Project." *The European Journal of International Law 29*. no. 3 (2018): 835-858.
- Önok, Murat. *Tarihi Perspektifiyle Uluslararası Ceza Divanı*. Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları. 2003.
- Roach, Steven C. "Humanitarian Emergencies and the International Criminal Court (ICC): Toward a Cooperative Arrangement between the ICC and UN Security Council." *International Studies Perspectives 6*. no. 4 (2005): s. 431-446.
- Rukooko, Archangel ve Byaruhanga Jon Silverman. "The International Criminal Court and Africa: A Fractious Relationship Assessed." *African Human Rights Law Journal 19*. no. 1 (2019): 85-104.
- Sarıgüzel, Hacı. "Uluslararası Ceza Mahkemesi." *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*. no. 3 (2013): 230-273.

- Scheffer, David. "A Pragmatic Approach to Jurisdictional and Definitional Requirements for the Crime of Aggression in the Rome Statute." *Case Western Reserve Journal of International Law* 41. no. 2-3 (2009): 397-412.
- Shamsi, Nadia. "The ICC a Political Tool? How The Rome Statute Is Susceptible to The Pressures of More Power States." *Willamette Journal of International Law and Dispute Resolution* 24. no. 1 (2016): 85-104.
- Sur, Melda. "Birleşmiş Milletler Örgütünün Gelişimi ve Geleceği The Development and The Future of the United Nations." *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi* 8 (2013): 2535-2550.
- Tabanlı, Figen. "Uluslararası Ceza Yargılamalarına Başlanabilmesinde Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin Rolü ve Sudan Örneği." *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*. no. 1 (2017): 79-104.
- Talmon, Stefan. "The Security Council As World Legislature." *American Journal of International Law* 99. no.1 (2005): 175-193.
- Tezcan, Durmuş, Mustafa Ruhan Erdem ve Murat Önok. *Uluslararası Ceza Hukuku*. 6. baskı, İstanbul: Seçkin Yayınları. 2021.
- Trahan, Jennifer. "Revisiting the Role of the Security Council Concerning the International Criminal Court's Crime of Aggression." *Journal of International Criminal Justice* 17 (2019): 471-483.
- Uzun, Elif. "Milletlerarası Ceza Mahkemesi Düşüncesinin Tarihsel Gelişimi ve Roma Statüsü." *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 3. no. 2 (2003): 25-48.
- Weller, Marc. "Undoing the Global Constitution: UN Security Council Action on the International Criminal Court." *International Affairs* 78. no. 4 (2002): 693-712.
- Zappalà, Salvatore. "The Reaction of the US to the Entry in to Force of the ICC Statute: Comments on UN SC Resolution 1422 (2002) and Article 98 Agreements." *Journal of International Criminal Justice* 1 (2003): 114-134.

Zimmermann, Andreas. "The Creation of a Permanent International Criminal Court." *Max Planck Yearbook of United Nations Law* 2 (1998): 169-238.

İnternet Kaynakları

Fanton, Jonathan F. "US Obstructs Global Justice." *Los Angeles Times*. 29 Mart 2005. <https://www.latimes.com/archives/la-xpm-2005-mar-29-oe-fanton29-story.html>.

Müller, Lukas Emanuel. "Referrals, Deferrals and Many Double Standards: Recapitulating the History of the SC-ICC Relationship." *Völkerrechtsblog*. 12.07.2022. <https://voelkerrechtsblog.org/referrals-deferrals-and-many-double-standards/>.

"Open Debate in the Security Council on Peace and justice, with a special focus on the role of the International Criminal Court." 17 October 2012. S/2012/731. https://www.securitycouncilreport.org/atf/cf/%7B65BF9B-6D27-4E9C-8CD3CF6E4FF96FF9%7D/s_2012_731.pdf.

"The Relationship Between the ICC and the Security Council: Challenges and Opportunities." The International Peace Institute (IPI). 777 United Nations Plaza. New York. 10017-3521. (March 2013). https://www.ipinst.org/wpcontent/uploads/publications/ipi_e_pub_relationship_bet__icc_and_sc__2_.pdf.

"United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries on the Establishment of an International Criminal Court." Rome. 15 June -17 July 1998 Official Records A/CONF.183/13(Vol.II). https://legal.un.org/icc/rome/proceedings/E/Rome%20Proceedings_v2_e.pdf.

<https://www.icc-cpi.int/darfur/abd-al-rahman>.

<https://www.securitycouncilreport.org/whatsinblue/2022/06/aria-formula-meeting%20reflections-on-the-relationship-between-the-international-criminal-court-and-the-security-council.php>.

<https://www.icc-cpi.int/situations/ukraine>.